

არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას დამდგარი „სუფთა“ ქონებრივი ზიანის ანაზღაურება

გიორგი მელაძე

ადვოკატი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი

შესავალი

სამართლის იურიდიული წყაროს ცნება მოიაზრებს სახელმწიფოს მიერ მიღებულ კანონმდებლობას, სამეცნიერო ლიტერატურას, სასამართლო პრაქტიკას და მართლშეგნებას.¹ იმისათვის, რომ გავიგოთ, აღიარებს თუ არა კონკრეტული ქვეყნის სამართალი „სუფთა“ ქონებრივი ზიანის კატეგორიას, ასევე მიიჩნევს თუ არა დასაშვებად მის ანაზღაურებას გარკვეული წინაპირობების არსებობის შემთხვევაში, აუცილებელია გავეცნოთ შესაბამისი სამართლის წყაროებს. კერძოდ, მიუხედავად ქართულ კანონმდებლობაში ზიანის ლეგალური დეფინიციის არარსებობისა, უდავოა, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი ნორმას, რომელიც პირდაპირ განსაზღვრავდა „სუფთა“ ქონებრივი ზიანის ცნებას ან მისი ანაზღაურების პირობებს, სკ არ იცნობს (იხ. 992-ე მუხლთან დაკავშირებული დისკუსია ქვემოთ). მიუხედავად ამისა, ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში მართებულია არის აღნიშნული, რომ „სუფთა“ ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების საკითხი დელიქტური სამართლის მოწესრიგების სფეროს განეკუთვნება.² შესაბამისად, მსგავსად დელიქტური ზიანის ზოგადი კატეგორიისა, „სუფთა“ ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების წინაპირობებიც სკ-ის 992-ე მუხლით არის დადგენილი, თუმცა მათი შინაარსი აღნიშნული ნორმის მხოლოდ სიტყვასიტყვითი ფორმულირებით არ დგინდება. სამწუხაროდ, დღეის მდგომარეობით, ვერც ქართული სასამართლო პრაქტიკა დაგვეხმარება „სუფთა“ ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების წინაპირობების განსაზღვრა/დაზუსტებაში.³ აქედან გამომდინარე, სამართლის ერთადერთი წყარო, რომლითაც ამ კონკრეტულ შემთხვევაში შეგვიძლია ვიხელმძღვანელოთ, სამეცნიერო ლიტერატურაა. თუმცა ქართული იურიდიული ლიტერატურა წინამდებარე საკითხთან დაკავშირებით თითქმის არ მოიპოვება. აღნიშნულ საკითხს ყურადღება ქართულ სამეცნიერო წრეებში მხოლოდ ბოლო რამდენიმე წელია დაეთმო. შესა-

ბამისად უცხო ქვეყნების სასამართლო პრაქტიკა ასევე მნიშვნელოვან წყაროდ უნდა მივიჩნიოთ განსახილველი საკითხის გამოსაკვლევად.

I. სუფთა ქონებრივი ზიანის კონცეპტი – სიახლე ქართულ სამოქალაქო სამართალში

უპირველეს ყოვლისა, იმისთვის, რომ ნათლად გავერკვეთ სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების კონცეპტში (მათ შორის, არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდების შემთხვევაშიც), აუცილებელია განისაზღვროს შესაბამისი მოთხოვნის დამაფუძნებელი პირობების შინაარსი. უდავოა, რომ სკ-ს 992-ე მუხლით გათვალისწინებულია დელიქტური პასუხისმგებლობის ოთხი ძირითადი ელემენტი: 1. ზიანი – სუფთა ქონებრივი ზიანის არსებობა გულისხმობს ისეთ შემთხვევას, როდესაც დაზარალებულის ქონება აბსოლუტური სიკეთეების ხელყოფის გარეშე მცირდება.⁴ ამ ელემენტით სუფთა ქონებრივი ზიანი არსებითად ემიჯნება სხვა ქონებრივი ზიანის სახეებს. 2. მართლწინააღმდეგობა – პასუხისმგებლობის ეს ელემენტი სახეზეა, თუ დაზიანებულია აბსოლუტური სიკეთე ან დარღვეულია ქონების დამცავი ნორმა.⁵ აღნიშნული განმარტებიდან გამომდინარეობს, რომ სუფთა ქონებრივი ზიანის კონტექსტში, მართლსაწინააღმდეგოა მხოლოდ ისეთი ქმედება, რომელიც არღვევს დაზარალებულის ქონების დამცავ ნორმას. 3. ბრალი – ზოგადად სუფთა ქონებრივი ზიანი შეიძლება დადგეს როგორც განზრახი, ასევე გაუფრთხილებელი ქმედების შედეგად, თუმცა წინამდებარე ნაშრომის მიზანია შეისწავლოს არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდების შემთხვევებიდან წარმოშობილი შესაძლო პასუხისმგებლობის საკითხი. განზრახი ქმედების შემთხვევაში, საქმე გვექნებოდა მოტყუებასთან, რომელიც ცალკე კვლევის საგანია. 4. მიზეზ-შედეგობრიობა – პასუხისმგებლობის ამ ელემენტთან დაკავშირებით, რაიმე თავისებურებას სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურება არ ავლენს,

¹ გ. ხუბუა, სამართლის თეორია, თბილისი, 2004, 130.

² გ. რუსიაშვილი, „სუფთა ქონებრივი ზიანი“ – გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების თუ დამცავი ნორმის დარღვევა, შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი, IV გამოცემა, 2020, 1.

³ ქართული სასამართლო პრაქტიკა ერთმანეთში ურევს „სუფთა“ ქონებრივი ზიანისა და მიუღებელი შემოსავლის ცნებებს, იხ., შენიშვნა 2, 3.

⁴ აბსოლუტურ სიკეთეებთან დაკავშირებით იხ., გ. რუსიაშვილი, დ. ეგნატაშვილი, კაზუსები კანონისმიერ ვალდებულებით სამართალში, თბილისი, 2016, 199–200.

⁵ გ. რუსიაშვილი, ლ. სირდაძე, დ. ეგნატაშვილი, სანივთო სამართალი, კაზუსების კრებული, თბილისი, 2019, 58.

რაც ნიშნავს იმას, რომ მის დასადგენად ჩვეულებრივ გამოიყენება ეკვივალენტური და ადეკვატური კაუზალობის თეორიები.⁶ როგორც ერთ-ერთ საქმეში – Administrator, Natal vs. Trust Bank van Afrika Bpk არის აღნიშნული, მიზეზ-შედეგობრიობის ცნება სასამართლოს ეხმარება სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებას გონივრული ფარგლები დაუწესოს, განსაკუთრებით არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას.⁷

ანგლო-ამერიკული სამართლის დოქტრინა იცნობს სუფთა ქონებრივი ზიანის ე.წ. შემთხვევათა ტიპოლოგიას. კერძოდ, ერთმანეთისგან გამიჯნულია შემთხვევათა ოთხი ჯგუფი: 1. არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდება – შემთხვევათა ეს ჯგუფი კონცენტრირებულია მოპასუხის ქმედების ბუნებაზე, რაც წინამდებარე ნაშრომის კვლევის საგანია და ამდენად ერთ კონკრეტულ მაგალითს აქვს მოვიყვანო; 2. დაზიანებული ქონების მიმართ მფლობელობითი ან საკუთრებითი ინტერესის არსებობა – აღნიშნული ჯგუფი ფოკუსირებულია იმ სამართლებრივ საფუძველზე, რომლის მეშვეობითაც მოსარჩელე დაზიანებულ ქონებასთან არის დაკავშირებული. კერძოდ, ასეთ შემთხვევაში პირი განიცდის სუფთა ქონებრივ ზიანს იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ ის არის დაზიანებული ქონების მოიჯარე/დამქირავებელი ან მომავალი მესაკუთრე. მაგალითად, საქმეში Smit vs. Saipem სასამართლომ დაადგინა, რომ მომავალ მესაკუთრეს (პირს, რომელმაც დაიქირავა ქონება, თუმცა ჯერ კიდევ სრულად არ ჰქონდა გადახდილი ნასყიდობის თანხა, რადგანაც ამ უკანასკნელს განვადებით იხდიდა. ინგლისური შესატყვისია – Hire Purchaser), იმ სარჩელის აღძვრის სამართლებრივი (დელიქტური) საფუძველი გააჩნდა, რომლის მეშვეობითაც ზიანის მიმცემებელმა ბრალეული მოქმედებით დააზიანა ქირავნობის ან განვადებით ნასყიდობის საგანი, ამით შეამცირა მისი ღირებულება, ხოლო მომავალ მესაკუთრეს ქონების მიმართ საკუთრებითი ანუ მისი შეძენის ინტერესი გააჩნდა. აღნიშნული შემთხვევა ნათელი ილუსტრაციაა სუფთა ქონებრივი ზიანის დამაფუძნებელი პირველი ელემენტისა – დაზარალებულის ქონების შემცირება აბსოლუტური სიკეთის ხელყოფის გარეშე. მართლაც, ქირავნობის/იჯარის ან განვადებით ნასყიდობის საგანი არ არის დამქირავებლის/მოიჯარის ან განვადებით მყიდველის საკუთრება ანუ აღნიშნული პირების აბსოლუტური სიკეთე, არამედ აქ საუბარია მათ მფლობელობით ან საკუთრებით ინტერესზე და სწორედ ეს ინტერესი განიცდის ზიანს ასეთ შემთხვევებში. 3. არაპირდაპირი ზიანი – ამ ჯგუფისთვის მნიშვნელოვანია იმ მოვლენათა განვითარების ფორმა, რომლის შედეგადაც ზიანი

დადგა. ეს არის შემთხვევები, როდესაც A აყენებს უშუალო ზიანს B-ს და აღნიშნული ზიანის შედეგად თავის მხრივ სუფთა ქონებრივი ე. ი. ამ შემთხვევაში არაპირდაპირი ზიანი ადგება მესამე პირს – C-ს. მოცემული სიტუაციისთვის სუფთა ქონებრივი ზიანის ყველაზე მაგალითად ითვლება ელექტროენერგიის მიწოდების ხაზის დაზიანება, რაც მიმწოდებელი კომპანიისთვის უშუალო, ხოლო იმ საწარმოსთვის/ქარხნისთვის, რომელიც აღნიშნულ რესურსს პროდუქციის საწარმოებლად იყენებს, სუფთა ქონებრივი ზიანის გამოიწვევი შეიძლება იყოს. 4. ნაკლის მქონე შენობა-ნაგებობები და პროდუქტები – მოცემული ჯგუფი ყურადღებას ამახვილებს მხარეთა შორის არსებულ, განსაკუთრებით ახლო ურთიერთობაზე (ინგლისური შესატყვისია – Special Relationship of Proximity). კერძოდ, ამ ჯგუფისთვის მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ზიანის მიმცემის ქმედების ხასიათი და იმ მოვლენათა განვითარების ფორმა, რამაც ზიანი გამოიწვია (ამ ნიშნებით ის ემსგავსება ზემოთ ხსენებულ პირველ და მესამე ჯგუფებს), არამედ განსაკუთრებით ახლო, სპეციალური ურთიერთობის არსებობა ზიანის მიმცემებელსა და დაზარალებულს შორის (ამ ნიშნით ის განსხვავდება ზემოთ ხსენებული ჯგუფებისგან), რამაც შესაძლოა გულისხმიერების ვალდებულება (Duty of Care) წარმოშვას. ეს არის შემთხვევა, როდესაც A განიცდის სუფთა ქონებრივ ზიანს, თუ ის შეაკეთებს/გაარემონტებს დეფექტურ შენობა-ნაგებობას, რომელიც აშენებული ან დაპროექტებულია B-ს მიერ.⁸ მაგალითად, საქმეში Winnipeg Condominium vs. Bird Construction, სასამართლომ დაადგინა, რომ შენობა-ნაგებობას ჰქონდა ნაკლი, რადგანაც ჯეროვნად არ იყო განხორციელებული მისი ექსტერიერის მოსაპირკეთებელი სამუშაოები, რის გამოც შენობის გარკვეული ნაწილები მიწაზე ცვიოდნენ. აღნიშნული შენობის მყიდველმა საკუთარი ხარჯებით ფასადი სრულად შეცვალა და სასამართლოში მშენებლის წინააღმდეგ აღძრა სარჩელი, რომლითაც მოითხოვა მის მიერ გაწეული ხარჯების, როგორც სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურება. კანადის უმაღლესი სასამართლოს კოლეგიურმა შემადგენლობამ ერთხმად დაადგინა, რომ დელიქტურ სამართალში გულისხმიერების ვალდებულება (Duty of Care) მშენებელსა და მომავალ მესაკუთრეს შორის იმ შემთხვევაში წარმოიშვება, როდესაც გონივრულად განჭვრეტადია, რომ შენობის დეფექტი მისი მფლობელების/მოსარგებლეების სიცოცხლის, ჯანმრთელობის ან/და ქონების მიმართ საფრთხეს შექმნის.⁹ აღნიშნული გადაწყვეტილებით შეიძლება გამოიკვეთოს მე-4 ჯგუფის სამი არსებითი ელემენტი: 1. ნაკლის მქონე ნივთის (შენობა-ნაგებობის ან პროდუქტის) არსებობა და არა ამ ნივთის უშუალოდ დაზიანება. 2. მშენებლის, დამპროექ-

⁶ მაგალითისათვის საკმარისია, Y. Kwon, Pure Economic Loss: A Korean Perspective, Journal of Korean Law, Vol. 10, 2011, 227. შენიშვნა: წინამდებარე ნაშრომში ტერმინი ეკვივალენტური კაუზალობა მოხსენიებულია, როგორც ფაქტობრივი კაუზალობა.

⁷ J. M. Burchell, The Birth of A Legal Principle – Negligent Misstatement Causing Pure Economic Loss, The South African Law Journal, Vol. 97, 1980, 12.

⁸ ზემოთ ხსენებული მაგალითები მოყვანილია ნაშრომიდან, J. Burchell, The Odyssey of Pure Economic Loss, Cape Town, 2000, 100–120. შენიშვნა: საქმეში Perre vs. Apand Pty Ltd, ნაკლის მქონე ნივთს წარმოადგენდა არა შენობა-ნაგებობა, არამედ პროდუქტი – ბაქტერიით ინფიცირებული კარტოფილი.

⁹ P. Bowal, Pure Economic Loss Claims, Special Report on Torts, 2000, 33.

ქტებლის ან პროდუქტის მწარმოებლის მიერ პროფესიული საქმიანობის ფარგლებში მოქმედება. 3. ნაკლის მქონე ნივთისგან წარმომდგარი ზიანის მიყენების საფრთხე მოსარგებლე/მფლობელი პირის კუთვნილი აბსოლუტური სიკეთის მიმართ, რაც გონივრულად განჭვრეტადი უნდა იყოს ზემოთ ხსენებული ნივთის დამზადებისას/წარმოებისას ამ გარემოებათა კუმულატიურად არსებობა განაპირობებს იმ ე.წ. განსაკუთრებით ახლო ურთიერთობის წარმოშობას მხარეთა შორის, რაც თავის მხრივ გულისხმობს ქცევის ვალდებულების (Duty of Care) ფარგლებში ზიანის მიმყენებლის ქმედების შეფასების წინაპირობაა.

ზემოთ დასახელებული ჯგუფების დახასიათების შემდეგ უნდა აღინიშნოს, რომ სუფთა ქონებრივი ზიანის კონცეპტი არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდების შემთხვევაში წარმოშვა.¹⁰

II. არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდება – სუფთა ქონებრივი ზიანის კონკრეტული გამოვლინების წარმოშობის საფუძვლები

უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია, რომ უცხოურ ლიტერატურაში ტერმინები – Negligent Misstatement და Misrepresentation თითქმის ყოველთვის ერთობლივად გამოიყენება, რაც მათი ერთმანეთში აღრევას იწვევს. ასევე გარკვეულ შემთხვევაში მათ შორის განსხვავება საერთოდ იკარგება. კერძოდ, როგორც წესი, Negligent Misrepresentation-ს ადგილი აქვს ხელშემკვრელ მხარეებს შორის, მაშინ როდესაც Negligent Misstatement-ის გამოყენების სფერო სახელშეკრულებო ურთიერთობით არ შემოიფარგლება.¹¹ შესაბამისად, სახელშეკრულებო ურთიერთობისას სუფთა ქონებრივი ზიანის დადგომის შემთხვევაში, ორივე ტერმინის გამოყენება მართებულია შეიძლება მივიჩნიოთ.

ანგლო-ამერიკულ სამართალში არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდების შედეგად სუფთა ქონებრივი ზიანის სამართლებრივი კონცეპტის წარმოშობა განაპირობა 1964 წლის საქმე – Hedley Byrne Co. vs. Heller Partners Ltd.¹² აღნიშნული საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით, სარეკლამო სააგენტომ საკუთარი ბანკისგან (A) მოითხოვა, რომ მას შეესწავლა პოტენციური კლიენტის კრედიტუნარიანობის ე. ი. გარკვეული ოდენობის ფულადი ვალდებულების დაფარვის ფინანსური შესაძლებლობის საკითხი. ბანკმა A-მ ჰკითხა სარეკლამო სააგენტოს პოტენციური კლიენტის ბანკს B-ს, შეეძლო თუ არა მას 100 000 გირვანქა სტერლინგის სესხის დაფარვა. ბანკმა B-მ A-ს მიაწოდა ინფორმაცია, რომლის თანახმადაც „პოტენციური კლიენტი არის მაღალი რეპუტაციის მქონე კომპანია და მიჩნეულია კარგ კომპანიად, რადგანაც ის აკმაყოფილებს

სტანდარტულ ბიზნეს-მოთხოვნებს.“ სარეკლამო სააგენტო მიენდო აღნიშნულ ინფორმაციას და კლიენტს გაუმარდა უკვე გაცემული კრედიტის თანხის ოდენობა. აღნიშნული მითითება, აღმოჩნდა არაზუსტი, რადგანაც სააგენტომ კლიენტის მიერ ნაკისრი ვალდებულების დარღვევის შედეგად დაკარგა 17 000 გირვანქა სტერლინგი. იმის გათვალისწინებით, რომ ბანკმა B-მ ინფორმაცია გასცა შესაბამისი დათქმის გაკეთებით, რომლის თანახმადაც „ინფორმაცია განკუთვნილია მხოლოდ თქვენს მიერ პრივატული გამოყენებისთვის, ხოლო ბანკი და მისი წარმომადგენლები პასუხს არ აგებენ მის სისწორეზე“, ინფორმაციის გამცემი ბანკის პასუხისმგებლობა სარეკლამო სააგენტოს წინაშე არ დადგა.¹³ მიუხედავად იმისა, რომ კონკრეტულ საქმეში ინფორმაციის გამცემმა სუბიექტმა პასუხი არ აგო, სწორედ ამ საქმეში ჩამოყალიბდა პრინციპი, რომლის მიხედვით, ინფორმაციის უსასყიდლოდ გაცემის შემთხვევაშიც კი, თუ აღნიშნული მოხდა გაუფრთხილებლობით და ამან მიაყენა სხვა პირს სუფთა ქონებრივი ზიანი, პასუხისმგებლობა მაინც უნდა დადგეს. დღეის მდგომარეობით ეს წესი როგორც ინგლისურ, ასევე კანადურ დელიქტურ სამართალში ჩამოყალიბებული პრინციპია.¹⁴ თუმცა აღნიშნული პრინციპის ჩამოყალიბებას ხელი შეუწყო არა მხოლოდ იმ ზოგადმა განმარტებამ, რომელიც Hedley Byrne Co. vs. Heller Partners Ltd - ის საქმეში ინგლისის სასამართლომ გააკეთა, არამედ მისი ანაზღაურების სპეციფიკური (კონკრეტული) წინაპირობების შექმნამ, რამაც უფრო დააზუსტა ზიანის ანაზღაურების ძირითადი ელემენტები. კერძოდ, ინგლისის ლორდთა პალატამ საქმეში Caparo Industries Plc vs. Dickman განსაზღვრა სამსაფეხუროვანი ტესტი, რომლის მეშვეობითაც დაადგინა თუ რომელი გარემოებები უნდა შემოწმდეს სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების დაკისრების მიზნით, არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას. აღნიშნული გარემოებებია: 1. ზიანი უნდა იყოს გონივრულად განჭვრეტადი; 2. მხარეთა შორის უნდა არსებობდეს განსაკუთრებით ახლო ურთიერთობა; 3. მოპასუხისთვის გულისხმიერი ქცევის მოვალეობის დაკისრება სამართლიანი და გონივრული უნდა იყოს.¹⁵

წინამდებარე საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: კომპანიის Caparo Industries PLC განზრახული ჰქონდა შეესყიდა სამიზნე კომპანია Fidelity PLC, რომლის ფინანსური მდგომარეობა საკმაოდ მძიმე იყო. 1984 წლის მარტში სამიზნე კომპანიამ გამოსცა ე.წ. „მოგების შესახებ გაფრთხილება“,¹⁶ რამაც გაანახევრა აქციების ღირებულება

¹³ Hedley Byrne & Co Ltd vs. Heller & Partners Ltd [1964] AC 465.

¹⁴ იბ., შენიშვნა 9, 32.

¹⁵ Caparo Industries plc vs. Dickman [1990] UKHL 2.

¹⁶ მოგების შესახებ გაფრთხილება გულისხმობს კომპანიის მიერ აქციონერების მიმართ გაკეთებულ წინასწარ განცხადებას, რომლის თანახმად კომპანიის მოსალოდნელი მოგება მიმდინარე კვარტლის ბოლოს მნიშვნელოვნად იქნება შემცირებული გასული წლის იგივე კვარტალთან შედარებით ან კომპანიამ შეიძლება მხოლოდ ზარალი ნახოს. აქციონერებს უნდა ჰქონდეთ ინფორმაცია სავარაუდო ზარალის შესახებ და ამიტომაც წინასწარი გაფრთხილება მათ ეხმარებათ

¹⁰ იქვე., 32.

¹¹ <www.uk.practicallaw.thomsonreuters.com> [25.11.2019]

¹² იბ., შენიშვნა 9, 32.

ბა. აღნიშნულის შემდეგ აქციათა ფასი თანდათან ეცემოდა. სწორედ ამ მომენტიდან Caparo Industries PLC-მ დიდი რაოდენობით დაიწყო აქციების შესყიდვა და ჯამში მიაღწია სამიზნე კომპანიის აქციათა 29.9 %-ს. იმავე წლის ივნისში სამიზნე კომპანიის ბუღალტერმა დიკმანმა მოამზადა და გამოაქვეყნა წლიური ანგარიში. აქციების პირველადი შესყიდვის შემდეგ Caparo Industries PLC-მ სხვა აქციონერების მიმართ გენერალური ოფერტის გაცემების გზით, როგორც ამას ადგილობრივი კანონმდებლობა ითვალისწინებდა, შეისყიდა კომპანიის დარჩენილი აქციები და გახდა მისი ერთპიროვნული მესაკუთრე. მხოლოდ ამის შემდეგ აღმოაჩინა ახალმა აქციონერმა, რომ სამიზნე კომპანიის ფინანსური მდგომარეობა იმაზე უარესი იყო, ვიდრე ეს აღწერილი ჰქონდა ბუღალტერს მის მიერ მომზადებულ წლიურ ანგარიშში. Caparo Industries PLC-მ სარჩელი აღძრა სასამართლოში ბუღალტერის - დიკმანის წინააღმდეგ და მოითხოვა მისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურება იმ საფუძველზე, რომ ეს უკანასკნელი წლიური ანგარიშის მომზადებისას გაუფრთხილებლობით მოქმედებდა. ზიანის ოდენობად განისაზღვრა სხვაობა - კომპანიის რეალურ და ბუღალტერის მიერ მითითებულ მონაცემებს შორის. ინგლისის ლორდთა პალატის მოსამართლე ბრიჯმა საქმეში არსებული ფაქტობრივი გარემოებები შეაფასა განსაკუთრებით ახლო ურთიერთობის ელემენტის შემოღებით, რომლითაც მან განსაზღვრა, რომ ასეთი სახის ურთიერთობა შეიძლება არსებობდეს მხოლოდ იმ აუდიტორის ან ბუღალტერის მიმართ, რომელიც ბუსტად (კონკრეტულად) განსაზღვრული პირისათვის (პირებისათვის) და ასევე ბუსტად (კონკრეტულად) განსაზღვრული მიზნით ამზადებს საბუღალტრო ანგარიშს. ამ შეფასებაზე დაყრდნობით, შეიძლება ითქვას, რომ დაუშვებელია გულისხმიერების მოვალეობა არსებობდეს განსაზღვრული მოცულობით, დროით და პირთა წრის მიმართ. შესაბამისად, მოპასუხეს - ბუღალტერს არ ეკისრება პასუხისმგებლობა კომპანიის იმ პოტენციური აქციონერის მიმართ, რომელმაც შეიძლება შეიძინოს კომპანიის აქციები თუნდაც საბუღალტრო ანგარიშებზე დაყრდნობით. აქედან გამომდინარე, აღნიშნული მიდგომის შედეგად, განსაკუთრებით ახლო დამოკიდებულების არსებობა და მის საფუძველზე წარმოშობილი გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების დაკისრება გამართლებული არის იმ აქციონერთა წინაშე, რომლებიც კომპანიის არსებული წევრები არიან და საერთო კრების მეშვეობით გადაწყვეტილებებს იღებენ, ხოლო აღნიშნული სამართლებრივი კატეგორიები არ გამოიყენება იმ პოტენციური აქციონერების მიმართ, რომლებმაც კომპანიის წევრად გახდომის და მასში ინვესტირების თაობაზე შეიძლება მიიღონ გადაწყვეტილება.¹⁷ აღნიშნული გადაწყვეტილება განსაზღვრავს კონკრეტულ შემთხვევაში იმ პირთა წრეს, რომელთა მიმართაც აუდიტორისთვის ან ბუღალტერ-

სთვის გულისხმიერების ქცევის ვალდებულების დაკისრება სამართლიანი, გონივრული იქნება და აღნიშნულით გარკვეულწილად შემოსაზღვრავს გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების დაკისრების არეალს - შესაბამისად, სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების ფარგლებსაც.

გულისხმიერი ქცევის ვალდებულება ატარებს უზოგადეს ხასიათს და მისი გამოყენების სფეროს შემოსაზღვრა აუცილებელია გარკვეულ შემთხვევებში უსამართლო შედეგის თავიდან აცილების მიზნით. ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში მართებულად არის აღნიშნული, რომ გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების დასაბუთება შესაძლებელი უნდა იყოს მხოლოდ კონკრეტული საკანონმდებლო დამცავი ნორმის ან სახელშეკრულებო ვალდებულების საფუძველზე.¹⁸ ანგლო-ამერიკული სამართალი ამ პოზიციას არ ითვალისწინებს და სრულებით გაუგებარი ხდება აღნიშნული სამართლის ფარგლებში გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების გამოყენების კონკრეტული არეალი. ზემოთ ხსენებული განპირობებულია იმ მიზეზით, რომ ანგლო-ამერიკული სამართალი სასამართლო გადაწყვეტილებების საფუძველზე განვითარდა და განსხვავებით გერმანული თუ ფრანგული სამართლისგან, ის არ გვთავაზობს ზოგად დელიქტურ დათქმებს პასუხისმგებლობის თაობაზე. მიუხედავად ამისა, ანგლო-ამერიკული და გერმანული სამართალი ერთმანეთის მსგავსია სამართლის პოლიტიკის თვალსაზრისით - ორივე მათგანი სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებას მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში ითვალისწინებს, განსხვავებით ფრანგული სამართლისგან, რომლის მიდგომაც ლიბერალურია და სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებას ფართო არეალს ანიჭებს.¹⁹ შესაბამისად, მიუხედავად ანგლო-ამერიკული და გერმანული სამართლებრივი მოწესრიგების მსგავსებისა პოლიტიკის თვალსაზრისით, მათ შორის განსხვავება რეგულირების მეთოდოლოგიის კუთხით მაინც ვლინდება.²⁰

ზემოთ ხსენებული განსხვავება რეგულირების მეთოდოლოგიაში, არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას, გულისხმობს შემდეგს: გერმანულ სამართალში ასეთ შემთხვევაში დამდგარი სუფთა ქონებრივი ზიანი უნდა ანაზღაურდეს ძირითადად დოქტრინით „მესამე პირის მიმართ დამცავი ფუნქციონირების“ თაობაზე, ხოლო საერთო სამართლის ქვეყნებში დელიქტური სამართლის წესით.²¹ აღნიშნული კი მხოლოდ ცნებებსა და სამართლებრივ ტექნიკას შორის სხვაობაზე მიუთითებს. გერმანიაში „მესამე პირის მიმართ დამცავი ფუნქციონირების“ (იხ. ქვემოთ) თეორია შეიმუშავა სასამართლო პრაქტიკამ, თუმცა ვიდრე უშუალოდ განვიხილავთ აღნი-

¹⁸ იხ., შენიშვნა 2, 6.

¹⁹ G. Yunsong, Pure Economic Loss in China, Peking University Law Journal, Vol. 1, 2013, 78.

²⁰ სამართლებრივ კონსტრუქციათა ეკვივალენტობის თაობაზე იხ., რ. ციპელიუსი, იურიდიული მეთოდების მოძღვრება, მიუნხენი, 2006, 16.

²¹ იქვე., 82.

აქციების გაყიდვისა ან შეძენის თაობაზე სწორი გადაწყვეტილების მიღებაში. იხ., <www.dictionary.cambridge.org> Profit Warning [03.01.2020]

¹⁷ Caparo Industries plc vs. Dickman [1990] UKHL 2.

შნულ სამართლებრივ კონსტრუქციას, აუცილებლად უნდა დავახასიათოთ მისი თეორიული წანამდვრები.

უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია, რომ სუფთა ქონებრივი ზიანის შესაძლო ანაზღაურების საკითხის კვლევას არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას, შორეულ რომის სამართალშიც კი მიეცა ვართ. კერძოდ, პრინციპი – *mandatum tua gratia* გულისხმობდა შემდეგს: პირი, რომელიც სხვა პირს მისცემს რჩევას, ამ უკანასკნელის მიერ ქონებრივ საკითხებთან დაკავშირებით გადაწყვეტილების მისაღებად, არ იყო ვალდებული ანაზღაურებინა რჩევის გათვალისწინების შედეგად დამდგარი ზიანი, თუ აღნიშნულ პირებს შორის არ არსებობდა ან სახელშეკრულებო ან დელიქტური ურთიერთობა.²² ზემოთ ხსენებული პრინციპი კერძო ავტონომიის გამოვლინება – სამოქალაქო ურთიერთობის ყოველი სუბიექტი თვითონ იღებს გადაწყვეტილებას განსახორციელებელი ქმედების თაობაზე, მათ შორის იმის თაობაზე, მიენდოს თუ არა მიღებულ ინფორმაციას, რჩევას. გასათვალისწინებელია, რომ აღნიშნული პრინციპი გერმანიის სამოქალაქო კოდექსითაც არის განმტკიცებული. კერძოდ, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 675-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილის მიხედვით: „სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან, დელიქტიდან ან სხვა საკანონმდებლო დანაწესიდან გამომდინარე პასუხისმგებლობის შეუზღუდავად პირი, რომელიც სხვა პირს აძლევს რჩევას ან რეკომენდაციას, არ არის ვალდებული, აანაზღაუროს რჩევის ან რეკომენდაციის გათვალისწინების შედეგად წარმოშობილი ზიანი.“ შესაბამისად, აღნიშნული დანაწესი ცხადყოფს, რომ რჩევისა და რეკომენდაციის მიცემისთვის პასუხისმგებლობა არ დგება, რადგანაც ზოგადად ასეთ შემთხვევაში სახეზეა კეთილგანწყობითი ურთიერთობა, რომელსაც არ გააჩნია სამართლებრივი ბოჭვის ძალა. თუმცა ეს საკანონმდებლო დანაწესი არ გამოიყენება ეკონომიკური ბაზრის სფეროებსა და პირის მიერ ინფორმაციის საკუთარი პროფესიული კომპეტენციის ფარგლებში გაცემის შემთხვევაში.²³ ქართულ სამართალში ასეთი ნორმა არ მოგვეპოვება, თუმცა სასამართლო პრაქტიკის მიერ მისი შემოღება პრინციპის დონეზე მაინც შესაძლებელია.²⁴ ზემოთ ხსენებული 675-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილის ფორმულირება ითვალისწინებს, რომ პირმა რჩევისა ან რეკომენდაციის გამო პასუხი შეიძლება აგოს მხოლოდ სახელშეკრულებო, დელიქტური ან სხვა საკანონმდებლო დანაწესიდან გამომდინარე. შესაბამისად, უნდა მოვიძიოთ გერმანული სამოქალაქო კოდექსის ის დანაწესები, რომლებიც ითვალისწინებენ

სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობას. ესენია: 1. გსკ-ის 823-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილი, რომელიც ე.წ. დამცავი ნორმის დებულებას გვთავაზობს და 2. 826-ე პარაგრაფი, რომელიც ზნეობის ნორმების საწინააღმდეგოდ განზრახ ზიანის მიყენების შემადგენლობას განსაზღვრავს.²⁵ შესაბამისად, გერმანული სამართალი არ უარყოფს სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობას ზოგადად, არამედ მისგან წარმოშობილი შესაბამისი პასუხისმგებლობის გაფართოებას გონივრულ შემზღუდვებს უწესებს.²⁶ სწორედ აღნიშნული შემზღუდვის განსაზღვრას ემსახურებოდნენ გერმანული სასამართლოები, როდესაც ისინი ცდილობდნენ სახელშეკრულებო ურთიერთობის მიღმა დაესაბუთებინათ სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობა დელიქტური პასუხისმგებლობის ფარგლებში. აღნიშნული პირდაპირ არის დაკავშირებული სპეციალური ცოდნის მქონე პირის ე.წ. ექსპერტის პასუხისმგებლობის საკითხთან შემდეგი შემთხვევისთვის: თუ ექსპერტის ინფორმაცია ან რეკომენდაცია განკუთვნილია და წარდგენილია იმ პირის მიმართ, რომელთანაც ის უშუალო სახელშეკრულებო ურთიერთობაში იმყოფება, ხოლო მეორე მხარეს მიაღება სუფთა ქონებრივი ზიანი იმის გამო, რომ ზემოთ ხსენებული ინფორმაცია ან რეკომენდაცია არასწორი აღმოჩნდა, ამ უკანასკნელს ჩვეულებრივ ექნება ზიანის ანაზღაურების სახელშეკრულებო მოთხოვნის უფლება. თუმცა სახელშეკრულებო მოთხოვნები ვერ იქნება გამოყენებული ექსპერტის კონტრაჰენტის მიერ მესამე პირისათვის ინფორმაციის ან რჩევის გადაცემის შემთხვევაში, რომელთანაც არანაირ სამართლებრივ ურთიერთობაში ექსპერტი არ იმყოფება, ხოლო სუფთა ქონებრივი ზიანი ცხადია მესამე პირსაც იგივენაირად შეიძლება მიაღვეს, როგორც ექსპერტის უშუალო კონტრაჰენტს. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებული შემზღუდველი მოწესრიგება, სწორედ ამ უკანასკნელ შემთხვევას არ ითვალისწინებს და მესამე პირის ქონებრივი ინტერესი მხოლოდ საკანონმდებლო დანაწესებით რეალურად არ არის დაცული.

პირველი ნაბიჯი, რომელიც გერმანიის სასამართლოებმა სუფთა ქონებრივი ზიანისთვის პასუხისმგებლობის გაფართოებისკენ გადადგეს, 826-ე პარაგრაფის ფართო განმარტება იყო, რომლის შედეგადაც ბრალის ფორმას უნდა მოეპოვებინა არა მხოლოდ კანონით პირდაპირ ნახსენები განზრახვა, არამედ ასევე უხეში გაუფრთხილებლობაც, თუმცა ზიანის მიმყენებლის ქმედების ზნეობის ნორმებთან შესაბამისობის კონტექსტი უცვლელად დარჩა.²⁷ გერმანული

²² R. Zimmermann, *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Oxford, 1990, 422.

²³ ი. კროპოლერი, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, სასწავლო კომენტარი, თ. დარჯანიისა და გ. ჭეჭელაშვილის თარგმანი, თ. დარჯანიის, ე. ჩიჩანიძის და ლ. თოთლაძის რედაქტორებით, თბილისი, 2014, 512.

²⁴ მოუხედავად იმისა, რომ გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარში 675-ე პარაგრაფის ანალოგად მითითებულია სკ-ს 709-ე მუხლი, ეს უკანასკნელი მხოლოდ დავალების ხელშეკრულების ცნებას ითვალისწინებს და არ იცნობს ზემოთ განხილულ პრინციპს.

²⁵ იბ., შენიშვნა 2, 2.

²⁶ U. Volens, *Expert's Liability to a Third Person at the Point of Intersection of the Law of Contract and the Law of Delict*, *Juridica International*, XVII, 2010, 177, ნაშრომიდან: C. V. Bar. *Gemeineuropäisches Deliktsrecht. Erster Band. Die Kernbereiche des Deliktsrechts, seine Angleichung in Europa und seine Einbettung in die Gesamtrechtsordnungen*. München: C. H. Beck, 1996, 497.

²⁷ U. Volens, *Expert's Liability to a Third Person at the Point of Intersection of the Law of Contract and the Law of Delict*, *Juridica International*, XVII, 2010, 178.

სასამართლოების მიერ გადადგმული შემდგომი ნაბიჯი „კონკლუდენტური შეთანხმების“ ფიქციის შემოღება იყო.²⁸ მხარეთა შორის „კონკლუდენტური შეთანხმების“ არსებობის პიპოტეტური დაშვება უნდა მომხდარიყო შემდეგი 2 წინაპირობის შემთხვევაში: 1. რჩევას ან ინფორმაციას უნდა ჰქონოდა რელევანტური ეკონომიკური მნიშვნელობა მიმღებისთვის და ეს შეცნობადი უნდა ყოფილიყო მრჩეველის ან ინფორმაციის გამცემის მიერ; 2. მრჩეველს ან ინფორმაციის გამცემს უნდა ჰქონოდა სპეციალური ცოდნა ან ეკონომიკური მიზეზების გამო პირადად უნდა ყოფილიყო დაინტერესებული რჩევის/ინფორმაციის გაცემით. თუ ეს წინაპირობები არ გვექნებოდა სახეზე, მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა შემოწმებულიყო 826-ე პარაგრაფით დადგენილი მოცემულობა.

ზემოთ ხსენებული ორივე მიდგომა საბოლოო ჯამში გერმანული სასამართლოების მიერ იქნა უკუგდებული. „კონკლუდენტური შეთანხმების“ სამართლებრივი ფიქციის დასაბუთება არ იქნა მიჩნეული დამაჯერებლად, რის გამოც გერმანულმა სასამართლოებმა შემოიღეს ახალი სამართლებრივი ფიგურა – „მესამე პირთა დამცავი ფიქციური ხელშეკრულება.“²⁹ ფიქციისგან განსხვავებით, აღნიშნული დოქტრინის დასაბუთება საკმაოდ იოლი აღმოჩნდა. ის უბრალოდ ითვალისწინებს მხარეთა შეთანხმების შესაძლებლობას მესამე პირის (ანუ გარიგებაში არამონაწილე პირის) ქონებრივი ინტერესის დაცვის მიზნით. აღნიშნული შეთანხმებით არ ირღვევა გერმანული სამართლის რაიმე იმპერატიული ნორმა და შესაბამისად ის ნამდვილია. უფრო მეტიც, საპირისპირო შეთანხმება იქნება ბათილი, როგორც ზნეობის საწინააღმდეგო გარიგება.³⁰ ასევე, არ უნდა დაგვაიწყდეს, რომ ექსპერტის პასუხისმგებლობა სუფთა ქონებრივი ზიანისთვის შეიძლება დამოუკიდებლად დადგეს 823-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილის საფუძველზეც, რომლის გამოყენების წინაპირობა კანონით გათვალისწინებული კონკრეტული დამცავი ნორმის დარღვევაა.

ყოველივე ზემოთ თქმულიდან ცალსახად დგინდება, რომ გერმანულმა სამართალმა ინგლისურის საპირისპიროდ, სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებას სახელშეკრულებო სამართალში მიუჩინა ადგილი, გარდა 823-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილით და 826-ე პარაგრაფით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.

არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდების შემთხვევა გარკვეულ მსგავსებას ავლენს ე.წ. Culpa in Contrahendo-ს თეორიასთან. შესაბამისად, აუცილებელია მათი ერთმანეთისგან გამიჯვნა და აღნიშნული მიზნით პირველ რიგში Culpa in Contrahendo-ს დახასიათება.

Culpa in Contrahendo-ს დოქტრინა შეიმუშავა ცნობილმა გერმანელმა სამართალმცოდნემ *რუდოლფ იერინგმა*, მის მიერ 1861 წელს გამოქვეყნებულ სტატიაში.³¹ აღნიშნული დოქტრინის მიხედვით, ზიანი უნდა ანაზღაურდეს იმ პირის მიერ, რომლის ბრალეულობა ქმედებამაც სახელშეკრულებო მოლაპარაკებების პერიოდში ხელი შეუშალა ხელშეკრულების დადებას.³² აღსანიშნავია, რომ რამდენიმე პრობლემა არის ზემოთ ხსენებულ დოქტრინასთან დაკავშირებული. უპირველესად უნდა ითქვას, რომ ზოგადად რთულია წინასახელშეკრულებო ურთიერთობის იდენტიფიცირება, რადგანაც მისი წარმოშობა დამოკიდებულია მხოლოდ იმ ფაქტზე, რომ მხარეებმა მოლაპარაკება დაიწყეს. შესაბამისად, ყოველ ასეთ კონკრეტულ შემთხვევაში გადასაწყვეტია საკითხი, რამდენად უნდა მიანიჭოს არსებულმა მართლწესრიგმა სამართლებრივი მნიშვნელობა მხარეთა ურთიერთობას იმ თვალსაზრისით, რომ მათი ინტერესები ჯერ კიდევ წინასახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში იყოს დაცული.³³ მომდევნო პრობლემური საკითხი რაც ასევე დაკავშირებულია ზემოთ ხსენებულ დოქტრინასთან გულისხმობს შემდეგს: განსახილველი ურთიერთობა ატარებს სახელშეკრულებო თუ არასახელშეკრულებო ხასიათს. შესაბამისად, მის მიმართ უნდა გამოვიყენოთ სახელშეკრულებო/კანონისმიერი დაცვის საშუალებები თუ ის აცალიბებს სპეციფიკურ მესამე ტიპის პასუხისმგებლობას სახელშეკრულებო და დელიქტური პასუხისმგებლობის გვერდით.³⁴ იურიდიულ ლიტერატურაში ეს საკითხი ბუნდოვანია, თუმცა მაინც მიჩნეულია, რომ სახელშეკრულებო ურთიერთობის მომწესრიგებელი ნორმების ანალოგიის წესით გამოყენება წინასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობის სრულყოფითვის მიზანშეწონილია.³⁵

გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის ავტორებმა *იერი-ნგის* მიერ შემუშავებული დოქტრინა საკანონმდებლო დონეზე არ გაითვალისწინეს. თუმცა აღნიშნულმა დოქტრინამ მხარდაჭერა სასამართლო პრაქტიკის მხრიდან ჰპოვა, რომელმაც ფართოდ განმარტა 242-ე პარაგრაფით დადგენილი კეთილსინდისიერების პრინციპი და მასში Culpa in

²⁸ იქვე., 178.

²⁹ *რუსიაშვილი/ალადაშვილი*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, ჭანტურია (რედ.), 2019, მუხ. 349 37-ე და მომდევნო ველები; *გ. რუსიაშვილი*, ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი, კაზუსების კრებული, თბილისი 2019, 229-ე და მომდევნო გვერდები.

³⁰ *U. Volens*, Expert's Liability to a Third Person at the Point of Intersection of the Law of Contract and the Law of Delict, *Juridica International*, XVII, 2010, 178, ნაშრომიდან: G. Wagner. — *MüKo* (შენიშვნა 3), § 826, ველი N 66, სასამართლო პრაქტიკაზე შემდგომი მითითებებით.

³¹ *F. Kessler, E. Fine*, Culpa in Contrahendo, Bargaining in Good Faith, and Freedom of Contract: a Comparative Study, *Harvard Law Review* Vol. 77, 1964, 401.

³² იქვე., 401.

³³ *M. Novotna, M. Jurcova*, Tort Law, Trnava, 2013, 76, ნაშრომიდან: *J. Cartwright, M. Hesselink*, Precontractual Liability in European Private Law, New York, Cambridge University Press 2008, 450.

³⁴ იქვე., 76.

³⁵ იხ., *შენიშვნა 32, 77*, ნაშრომიდან: *J. Cartwright, M. Hesselink*, Precontractual Liability in European Private Law, New York, Cambridge University Press 2008, 38.

Contrahendo-ს შემთხვევაც მოიაზრა.³⁶ საპირისპირო ვითარებაა საერთო სამართლის სისტემის ქვეყნებში, სადაც არაკეთილგანწყობილი არიან ზემოთ ხსენებული დოქტრინის გამოყენების მიმართ. აღნიშნული გამოწვეულია ხელშეკრულების ცნებისადმი განსხვავებული მიდგომით კონტინენტურ-ევროპული და ანგლო-ამერიკული სამართლის მხრიდან.³⁷ გერმანული მოდელი აირჩია საფრანგეთმა, ბელგიამ და ლუქსემბურგმა. იმ ქვეყნების რიცხვი, რომელთა კანონმდებლობაც, ცალკე კონკრეტული საკანონმდებლო დათქმის გაკეთების გზით აწესრიგებს Culpa in Contrahendo-ს შემთხვევას მცირეა. მათ შორისაა იტალია, ისრაელი, საბერძნეთი, პორტუგალია.³⁸ საქართველო სწორედ ამ უკანასკნელთა რიცხვს განეკუთვნება. კერძოდ, სკ-ის 317-ე მუხლის მე-2 და მე-3 ნაწილები განამტკიცებენ იმ ნორმებს, რომლებიც Culpa in Contrahendo-ს მომწესრიგებელ ქცევის წესებად მიიჩნევა.³⁹

იმისათვის, რომ განისაზღვროს, არის თუ არა შესაძლებელი სუფთა ქონებრივი ზიანის დადგომა და მისი ანაზღაურების მოთხოვნა აღნიშნული ინსტიტუტის ფარგლებში, გასაანალიზებელია შემდეგი საკითხი: სკ-ის 317-ე მუხლის მე-სამე ნაწილი ითვალისწინებს იმ ხარჯების ანაზღაურებას, რომლებიც ერთ-ერთმა მონაწილემ ხელშეკრულების დასაწყისში გასწია, რომელიც მეორე მონაწილის ბრალეული მოქმედების შედეგად არ დაიდო. არანაირი მითითება რაიმე სახის ზიანის დადგომისა და მისი ანაზღაურების შესაძლებლობის თაობაზე, ზემოთ ხსენებულ ნორმაში მოცემული არ არის. მიუხედავად ამისა, ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომლის თანახმად წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებში კეთილსინდისიერების პრინციპის დარღვევის სამართლებრივი შედეგი არ შეიძლება იყოს მხოლოდ ხარჯების ანაზღაურების მოვალეობის დაკისრება კონტრაპენტისათვის.⁴⁰ ამასთან დასაშვებია ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნაც, რადგანაც ხელშეკრულების დადებამდე მხარეებმა შეიძლება ერთმანეთს არსებითი ინფორმაცია გადასცენ, რომლის გამჟღავნებამაც შესაძლოა ხელყოს რომელიმე მხარის ინტერესი.⁴¹ თუმცა ასევე მითითებულია, რომ ხელშეკრულების დაუდებლობის შემთხვევაში არ შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს მიუღებელი შემოსავალი, როგორც პასუხისმგებლობა სკ-ის 316-ე მუხლით განსაზღვრული ვალდებულების ბრალეული დარღვევისათვის.⁴² აღნიშნული პოზიციიდან შესაძლებელია ამოვიკითხოთ 2 პოტენციური სამართლებრივი მოთხოვნა, რომე-

ლთაგან უნდა მოხდეს სუფთა ქონებრივი ზიანის იდენტიფიცირება: 1. ხარჯების გაწევა და მათი ანაზღაურება – მოლაპარაკების მონაწილე ერთ-ერთმა მხარემ ითხოვა განსაზღვრული სამუშაოების შესრულება სამომავლოდ ხელშეკრულების დადების მიზნით. მიუხედავად იმისა, რომ კონტრაპენტმა აღნიშნული სამუშაოები შეასრულა, ხელშეკრულების ხელმოწერის დღეს შემკვეთმა უარი განაცხადა სახელშეკრულებო ურთიერთობაში შესვლაზე, რადგანაც მანამდე სხვა კონტრაპენტი მოძებნა უკეთესი პირობებით.⁴³ ასეთ შემთხვევაში საუბარია სამუშაოს შესრულებასთან დაკავშირებული და გაღებული გონივრული ხარჯების ანაზღაურებაზე, რომელიც რეალური ზიანია. აღნიშნულის მაგალითად ასევე დასახელებულია ხარჯები ტრანსპორტირებაზე, სასტუმროზე და კონსულტაციებზე, რომელთა გაღებაც მოხდა ჩაშლილი მოლაპარაკების პარალელურად.⁴⁴ პრობლემატურია სუფთა ქონებრივი ზიანის არსებობის მტკიცება წინასახელშეკრულებო ურთიერთობისას. კერძოდ, როგორც წინამდებარე ნაშრომის დასაწყისში აღვნიშნეთ, სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების წინაპირობები სკ-ის 992-ე მუხლში უნდა ამოვიკითხოთ. ქართული სასამართლო პრაქტიკა, წინასახელშეკრულებო ურთიერთობასა და დელიქტს შორის მხოლოდ ერთ განმასხვავებელ ნიშანს ასახელებს. კერძოდ, დელიქტი Culpa in Contrahendo-საგან განსხვავებით, აბსოლუტური, არაპერსონალური კატეგორიაა და მისი სუბიექტი შესაძლოა ნებისმიერი პირი იყოს, რომელთანაც მხარე არათუ ხელშეკრულებას დებს, არამედ არც არასოდეს უნახავს. დელიქტის სუბიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი პირი, წინასახელშეკრულებო ბრალი კი მხოლოდ მოლაპარაკების მონაწილეს შეიძლება მიუძღვოდეს.⁴⁵ ერთი მხრივ ამ ორ ინსტიტუტს შორის არსებითი სხვაობის არარსებობაზე უთითებენ ლიტერატურაშიც. კერძოდ, ჩინურ სამართალში მიიჩნევა, რომ ყველა ის ქმედება, რომელიც Culpa in Contrahendo-ს დამდგენ ნორმაში მოიაზრება, ასევე მოცულია სუფთა ქონებრივი ზიანის შესაბამის მუხლშიც, რის გამოც წინასახელშეკრულებო ურთიერთობის მომწესრიგებელი ქცევის წესი უსარგებლო ხდება.⁴⁶ მიუხედავად ამისა, ის მოსაზრებაც არის გამოთქმული, რომ Culpa in Contrahendo-ს აქვს დამოუკიდებელი ნორმატიული მნიშვნელობა და სუფთა ქონებრივი ზიანის დამდგენი ნორმა არ უნდა იქნეს იმგვარად განმარტებული, რომ თავის მხრივ აზრი დააკარგინოს წინასახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში მოთხოვნების დამდგენ ნორმას.⁴⁷ ეს უკანასკნელი მოსაზრება არის გასაზიარებელი, თუმცა ქართული სამართლებრივი მოწესრიგების გათვალისწინებით შემდე-

³⁶ ნ. ხუნაშვილი, კეთილსინდისიერების პრინციპი სახელშეკრულებო სამართალში, თბილისი, 2016, 191.

³⁷ იხ., შენიშვნა 32, 77, ნაშრომიდან: J. Kiršiene, N. Leonova, Qualification of Pre-Contractual Liability and the Value of Lost Opportunity as a Form of Losses, Jurisprudence 1/2009, 227.

³⁸ იქვე., 77.

³⁹ ლ. ჭანტურია, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბილისი, 2011, 75.

⁴⁰ იხ., შენიშვნა 35, 195.

⁴¹ იქვე., 196.

⁴² იქვე., 195.

⁴³ იხ., მაგალითი, ნ. ხუნაშვილი, კეთილსინდისიერების პრინციპი სახელშეკრულებო სამართალში, თბილისი, 2016, 190, ნაშრომიდან: R. Zimmerman, S. Whittaker, Good Faith in European Contract Law, Cambridge, 2008, 236-257.

⁴⁴ იხ., შენიშვნა 19, 84.

⁴⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 09 მარტის განჩინება № ას-898-848-2015.

⁴⁶ იხ., შენიშვნა 19, 84.

⁴⁷ იქვე., 85.

გი სურათი გვაქვს: როგორც ზემოთ აღინიშნა სკ-ის 992-ე მუხლის საფუძველზე სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების შეფასება შესაძლებელია მხოლოდ მართლწინააღმდეგობის იმ კონტექსტში, რომელიც დამცავი ნორმის დარღვევას გულისხმობს, რისი მიზანიც თავის მხრივ არ არის აბსოლუტური სიკეთეების დაცვა. Culpa in Contrahendo-ს ფარგლებში კი საუბარია იმ ნდობის დარღვევაზე, რომელიც ხელშეკრულების დადების მიმართ მხარეს წარმოეშვა. ამ ნდობის ნორმატიული საფუძველი სკ-ს 317-ე მუხლის მე-2 ნაწილში ნახსენები „ვალდებულებაა“, რომელიც თავის მხრივ სკ-ის 316-ე მუხლის შინაარსს ემყარება. საუბარია ხელშეკრულების მომზადების საფუძველზე წარმოშობილი ნდობის შესაბამისად ქცევის ვალდებულებაზე, რომელიც თავის მხრივ განსაკუთრებული გულისხმიერით ქცევის მოვალეობას აკისრებს მხარეს. აღნიშნულის საპირისპიროდ სკ-ის 992-ე მუხლით გათვალისწინებული დამცავი ნორმის ცნების ქვეშ მოიაზრება კანონით განსაზღვრული კონკრეტული ქცევის წესი, რომელიც კონკრეტული პირის ან პირთა ჯგუფის ინტერესების დაცვას ისახავს მიზნად ასევე კონკრეტული ტიპის ხელყოფისგან. მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით დადგენილი თაღლითობის მუხლის შემადგენლობა.⁴⁸ ცალსახაა, რომ სკ-ის 316-ე მუხლი, ასევე 317-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, ასეთ კონკრეტულ შემადგენლობას არ ითვალისწინებს და შესაბამისად არ იცავენ რა პირს კონკრეტული ტიპის ხელყოფისგან, მათი მიზნევა დამცავ ნორმებად არ უნდა იქნეს გამართლებული. აქედან გამომდინარე, კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება საკითხი იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა დადგეს სუფთა ქონებრივი ზიანი წინასახელშეკრულებო ურთიერთობისას, როდესაც მისი დადგომის ერთ-ერთი აუცილებელი წინაპირობა დამცავი ნორმის დარღვევაა, ხოლო Culpa in Contrahendo-ს ფარგლებში ზიანის ანაზღაურების მიზნებისთვის ამ წინაპირობის არსებობა არ არის აუცილებელი. პასუხი შემდეგია: იმ შემთხვევაში, როდესაც ხელშეკრულების დადება განპირობებულია მოლაპარაკების მონაწილის მხრიდან ისეთი ქმედებით, რომელიც არღვევს კონკრეტულ დამცავ ნორმას, ხოლო მეორე პირმა ხელშეკრულების შესრულებით ნახა ზიანი, აღნიშნულის ანაზღაურება უნდა მოხდეს სუფთა ქონებრივი ზიანის სახით სკ-ს 992-ე მუხლის საფუძველზე, ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ ადგილი ჰქონდა მხოლოდ ხარჯების გაღებას, თუმცა ხელშეკრულება არ დაიდო წინასახელშეკრულებო ბრალის არსებობის გამო, მაშინ ის ჩვეულებრივ უნდა ანაზღაურდეს სკ-ს 317-ე მუხლის მე-3 ნაწილის საფუძველზე, როგორც რეალური ზიანი. შესაბამისად, თუ წინასახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში პირმა განიცადა ზიანი ხარჯების გაღებით, ყოველგვარი დამცავი ნორმის დარღვევის გარეშე, მაშინ აღნიშნული არ ჩაითვლება სუფთა ქონებრივი ზიანად და მისი ანაზღაურება სკ-ს 317-ე, 316-ე მუხლების შესაბამისად უნდა იყოს შესაძლებელი, ხოლო იმ შემთხვევაში, როდესაც ზიანი ხარჯების გაწე-

ვაში არ გამოიხატება, მაშინ საქმე გვაქვს სკ-ს 992-ე მუხლის მოქმედების სფეროსთან. 2. მეორე პოტენციური სამართლებრივი მოთხოვნა წინასახელშეკრულებო ურთიერთობაში ხელშეკრულების ვერადადებით გამოწვეული მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურებაა, რაც გარკვეულწილად უარყოფილია ქართული სასამართლო პრაქტიკით.⁴⁹ მიუხედავად ამისა, ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში სწორად არის მითითებული ამ სახის ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობაზე.⁵⁰

არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას სუფთა ქონებრივი ზიანის კონცეპტის წარმოშობის საფუძველზე დაკავშირებით ასევე უნდა აღინიშნოს უნიციფირებული აქტის – ევროპული კერძო სამართლის პრინციპების, განმარტებებისა და მოდელური წესების (შემდგომში – DCFR) მოწესრიგება.⁵¹ კერძოდ, აღნიშნული აქტის მე-6 მუხლის თანახმად, თუ პირი განიცდის ზიანს არასწორი ინფორმაციის ან რეკომენდაციის მიმართ გონივრული ნდობის შედეგად განხორციელებული ქმედების ან გადაწყვეტილების მიღების გამო, მაშინ აღნიშნული ზიანი ექვემდებარება ანაზღაურებას შემდეგი წინაპირობების არსებობის შემთხვევაში: 1. რჩევა ან ინფორმაცია წარმოდგენილია იმ პირის მიერ, რომელმაც აღნიშნული განახორციელა საკუთარი პროფესიული საქმიანობის ფარგლებში ან უბრალოდ ვაჭრობის პროცესში; 2. რჩევის ან ინფორმაციის წარმოდგენმა იცოდა ან გონივრულად იყო მოსალოდნელი სცოდნოდა, რომ მიმღები დაეყრდნობოდა რჩევას ან ინფორმაციას გადაწყვეტილების მიღებისას.⁵² ამ წინაპირობების გათვალისწინებით, საუბარია არასახელშეკრულებო პასუხისმგებლობაზე, თუმცა იმ შემთხვევაში თუ აღნიშნული ურთიერთობა მოწესრიგებული იქნება მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულებით, ცხადია უპირატესობა ამ უკანასკნელს მიენიჭება.

III. ნდობა სპეციალური ცოდნის მქონე პირის მიმართ

უპირველესი წინაპირობა შესაბამისი პასუხისმგებლობის წარმოსაშობად, ინფორმაციის ან რჩევის წარმდგენი პირის მიერ პროფესიული საქმიანობის ფარგლებში განხორციელებული მოქმედების მიმართ ნდობის არსებობაა. აღნიშნული ნდობის არსებობა დგინდება იმ შემთხვევაში, როდესაც მას აქვს კონკრეტული ხასიათი იმ განცხადების მიმართ, რასაც ინფორმაციის წარმდგენი აკეთებს და ასევე ამ უკანასკნელმა იცის მის მიერ გაკეთებულ განცხადებასთან დაკავშირებით ნდობის შესაძლო ფორმირების თაობაზე. ასევე აღნიშნული რჩევის ან ინფორმაციის გაცემა

⁴⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2003 წლის 21 მარტის განჩინება N 3კ-1156-02.

⁵⁰ გ. ვაშაკიძე, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, თბილისი, 2019, 49.

⁵¹ ნ. ჩიტაშვილი, შეცვლილი გარემოებების გავლენა ვალდებულების შესრულებაზე და მხარეთა შესაძლო მეორად მოთხოვნებზე, თბილისი, 2015, 34.

⁵² იბ., შენიშვნა 26, 180.

⁴⁸ იბ., შენიშვნა 4, 202.

უნდა მოხდეს პროფესიული საქმიანობის ფარგლებში. შესაბამისად მოთხოვნა არ წარმოეშვა იმ ნებისმიერ პირს, რომელმაც უბრალოდ იცის ექსპერტის მიერ გაცემული ინფორმაციის შინაარსი. ასევე გადამწყვეტი არ არის ის ფაქტორი, რომ სპეციალური ცოდნის მქონე პირმა იცოდა ან უნდა სცოდნოდა, ზოგადად ვინმეს მიერ რეკომენდაციის ან ინფორმაციის გათვალისწინების თაობაზე. შესაბამისად, მხოლოდ ის შემთხვევები მოიაზრება DCFR-ის მე-6 მუხლის მოქმედების სფეროში, რომელიც პირთა განსაზღვრული წრის მიმართ რჩევის ან ინფორმაციის გაცემას გულისხმობს.⁵³ შესაბამისად ექსპერტმა უნდა იცოდეს თუ კონკრეტულად ვინ დაეყრდნობა მის მიერ გაცემულ ინფორმაციას ან რჩევას. საკმარისია, რომ პირი რომელიც განსაზღვრულ წრეს განეკუთვნება, ექსპერტის მიერ მიიღებს ინფორმაციას ან რჩევას, მიუხედავად იმისა, იყო თუ არა აღნიშნული ინფორმაცია ან რჩევა გამიზნული მიმღებისთვის უშუალოდ და პერსონალურად.

ქართული სამართლისთვის ამ მხრივ საინტერესო იქნება ესტონური სამართლის მიმოხილვა, რადგანაც ეს უკანასკნელი საქართველოს მსგავსად პოსტსაბჭოთა სივრცეს განეკუთვნება და მისი ამჟამინდელი გამოცდილება გამოსადეგი უნდა იყოს ქართული რეალობისთვის. ესტონური სამართლის მიხედვით ნდობის ფორმირებისათვის აუცილებელია, რომ ინფორმაციის ან რჩევის წარმდგენს ჰქონდეს სპეციალური ცოდნა და შესაბამისი პროფესიული პასუხისმგებლობის ალების უნარი.⁵⁴ ხშირად ექსპერტის პროფესიული პოზიცია გამოხატულია აუდიტორის, ადვოკატის ან უძრავი ქონების შემფასებლის სახით, რაც საკმარისია ზემოთ ხსენებული ნდობის ფორმირებისთვის ანუ თუ პირი არის ჩამოთვლილთაგან რომელიმე პროფესიის წარმომადგენელი, მაშინ მის მიერ გაცემული ინფორმაციის ან რჩევის მიმართ შესაბამისი ნდობის არსებობა ივარაუდება. გათვალისწინებულია, რომ ექსპერტის ცნება ფართოდაა განმარტებული და მასში ასევე მოიაზრება პირი, რომელიც არის ერთ-ერთი მხარის წარმომადგენელი წინასახელშეკრულებო ურთიერთობაში და კონტრაპენტს არასწორ ინფორმაციას აწვდის ხელშეკრულების საგნის თაობაზე, ეს უკანასკნელი კი მიენდობა აღნიშნულს, რადგანაც მას გააჩნია კონკრეტული ნდობა მეორე მხარის წარმომადგენლის მიმართ. იმ პირთა ჯგუფი, რომლებიც უშუალოდ ექსპერტის კატეგორიას განეკუთვნებიან საკმაოდ ფართოა. ესენი არიან: აუდიტორები, ადვოკატები ან სხვა ტიპის იურისტები, საგადასახადო მრჩეველები, ნოტარიუსები, არქიტექტორები, უძრავი ქონების შემფასებლები, სერტიფიცირებული თარჯიმნები, მინდობილი პირები გადახდისუუნარობის საქმეში (მაგალითად, გაკოტრების ან რეაბილიტაციის მმართველები), აღმასრულებლები, საინვესტიციო მრჩეველები და სხვა სპეციალისტები, რომლებიც რჩევას ან ინფორმაციას აძლევენ პირებს ქონებრივ საკითხებთან დაკავშირებით. ამ მი-

დგომის გაზიარება ქართულ სამართალშიც არის მიზანშეწონილი და შესაძლებელი შესაბამისი სასამართლო პრაქტიკის განვითარების გზით.

გერმანული სამართლის მიხედვით, თუ მხარეთა შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობის არსებობა არ დგინდება, სასამართლო მაინც განსაზღვრავს იმ შემთხვევებს, როდესაც ექსპერტის პასუხისმგებლობის პრინციპი გამოიყენება. ეს არის მხარეთა შორის არსებული ან დაგეგმილი გრძელვადიანი ურთიერთობა, რომლის ფარგლებშიც რჩევის ან ინფორმაციის მიწოდება ხდება.⁵⁵ კერძოდ, დაგეგმილი გრძელვადიანი ურთიერთობის მიმართ გამოიყენება გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 311-ე პარაგრაფის მე-2 და მე-3 ნაწილები (რომლის ქართული ანალოგია სკ-ის 317-ე მუხლი), ასევე 241-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილი (რომლის ქართული ანალოგია სკ-ს 316-ე მუხლი). აღნიშნული კი მიუთითებს იმ დანაწესების გამოყენებაზე, რომელიც თავისი არსით Culpa in Contrahendo-ს დოქტრინას განეკუთვნებიან და გერმანიაში 2002 წელს განხორციელებული ვალდებულებითი სამართლის რეფორმის ნაწილია.

აუცილებელია აღნიშნოს ის გარემოება, რომ გერმანული სასამართლოების მიერ „მესამე პირთა დამცავი ფუნქციანი ხელშეკრულების“ თეორიის შემოღების შემდეგ, ასევე მოხდა მისი ფართო განმარტება და მესამე პირთა კატეგორიაში მოხვდნენ ის პირებიც, რომელთა ინტერესებიც ეწინააღმდეგება ინფორმაციის უშუალო მაძიებლის ინტერესს.⁵⁶ მაგალითად, პირი დაინტერესებულია ბანკიდან კრედიტის აღებით, ხოლო თავის მხრივ ბანკი დაინტერესებულია იმ უძრავი ქონების საბაზრო ღირებულების დადგენით, რომლის იპოთეკით დატვირთვასაც აპირებს. ასეთ შემთხვევაში უძრავი ქონების შემფასებლის გულისხმიერი ქცევის ვალდებულება ბანკის წინაშე ივარაუდება, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული ინფორმაციის მიღებით პირველ რიგში პოტენციური მსესხებელია დაინტერესებული, რადგანაც წინააღმდეგ შემთხვევაში მას კრედიტს არ მისცემენ. ბანკსა და კლიენტს შორის ინტერესთა კონფლიქტი შეიძლება გამოიხატებოდეს იმაში, რომ ბანკი ყოველთვის დაინტერესებული იქნება უძრავი ქონების საბაზრო ღირებულების ობიექტური შეფასებით, ხოლო კლიენტის ინტერესს შეიძლება ხელოვნურად გაზრდილი ღირებულების მითითება წარმოადგენდეს. გარდა აღნიშნულისა, ასევე გასათვალისწინებელია, რომ ექსპერტი ვერ გათავისუფლდება პასუხისმგებლობისგან იმაზე მითითებით, რომ პირმა, რომელსაც მისგან უნდა მიეღო კვალიფიციური ინფორმაცია, თავის მხრივ მოატყუა იგი მნიშვნელოვანი გარემოებების შესახებ ან დაუმალა ამ გარემოებათა გარკვეული ნაწილი. მიუხედავად ამისა, ექსპერტის პასუხისმგებლობა შეიძლება გამორიცხული იყოს იმ შემთხვევაში, როცა მას არ მიუღია აუცილე-

⁵³ იბ., შენიშვნა 26, 181.

⁵⁴ იქვე., 181.

⁵⁵ იბ., შენიშვნა 26, 182, ნაშრომიდან: *H. Sprau.* — Palandt (შენიშვნა 21), § 675, ველი N 47, სასამართლო პრაქტიკაზე შემდგომი მითითებით.

⁵⁶ იქვე., 182.

ბელი ინფორმაცია მოთხოვნილი მოსაზრების გასაცემად და აღნიშნულ დათქმას გააკეთებს გაცემულ მოსაზრებაში. ასევე ექსპერტის პასუხისმგებლობა შეიძლება გამოიწვევოს იყოს მაშინ როცა ის შესაბამის დათქმას გააკეთებს იმის თაობაზე, რომ მისი მოსაზრებები/დასკვნები გამომდინარეობს მხოლოდ ინფორმაციის მაძიებლის მიერ მისთვის მიწოდებულ მონაცემებზე დაყრდნობით.⁵⁷

IV. ინფორმაციის ან მოსაზრების მიწოდება

ექსპერტის მიერ წარდგენილი ინფორმაცია ან მოსაზრება ფაქტობრივ გარემოებათა და რეკომენდაციათა ერთობლიობაა, რომელზე დაყრდნობითაც მესამე პირი ქონებრივ გადაწყვეტილებას იღებს.⁵⁸ ქონებრივი ხასიათის გადაწყვეტილებების მაგალითებად მიიჩნევა განსაზღვრული საკუთრების შეძენა ან გასხვისება, ხელშეკრულების დადება, ნებისმიერი სახის გადაწყვეტილება, რომელიც გავლენას ახდენს იმ პირის ფინანსურ მდგომარეობაზე, რომელმაც მიღებულ ინფორმაციაზე ან მოსაზრებაზე დაყრდნობით უნდა იმოქმედოს. ესტონური სამართლის მიხედვით მიიჩნევა, რომ ექსპერტის პასუხისმგებლობის საკითხი შესაძლოა წარმოიშვას არა მხოლოდ მაშინ, როდესაც მხოლოდ ფაქტობრივ ინფორმაციას გაცემს დაინტერესებულ პირზე, არამედ მაშინაც როდესაც მოსაზრების გადაცემასთან გვაქვს საქმე.⁵⁹ მოსაზრება ყოველთვის მოიცავს სუბიექტური შეფასების ელემენტს, რითიც ის განსხვავდება ფაქტების შესახებ ინფორმაციის მიწოდებისგან. გერმანული სამართლის მიხედვით, არ არის აუცილებელი, რომ ექსპერტის მიერ გაცემული ინფორმაცია ფაქტებისა და მოსაზრებების კომბინაცია იყოს. მიუხედავად ამისა, გაცემული ინფორმაცია უნდა იყოს სწორი და სრული. აღნიშნულის საწინააღმდეგოდ, DCFR-ის მიხედვით, მხოლოდ რჩევისა და ფაქტის კომბინაციამ შეიძლება შესაბამისი პასუხისმგებლობა წარმოშვას.⁶⁰ ესტონური სამართლის მიხედვით, ექსპერტის მიერ გაცემული ნებისმიერი განცხადება არ მიიჩნევა ინფორმაციად ან მოსაზრებად. განცხადება უნდა გავლენას განსაზღვრული ფორმით, სულ მცირე წარმოდგენილი უნდა იყოს წერილობით და ასევე ხელმისაწვდომი უნდა იყოს მესამე პირებისთვის.⁶¹

V. მიწოდებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით მოქმედება

DCFR-ის მიხედვით პასუხისმგებლობის შემდეგი წინაპირობა მიღებული ინფორმაციის მიმართ გონივრული ნდობის დარღვევის შედეგად დამდგარი ზიანია.⁶² შესაბამისად,

ის პირი არ მოქმედებს გონივრული ნდობის საფუძველზე, რომელმაც იცოდა ან რომელსაც უნდა სცოდნოდა მიღებული ინფორმაციის უსწორობის ან მოსაზრების არაადეკვატურობის შესახებ ან იმ ექსპერტისგან მიიღო ინფორმაცია, რომელმაც დათქმის გაკეთებით გამოიწვია საკუთარი პასუხისმგებლობა.

აუცილებლად ერთმანეთისგან გასამიჯნია პასუხისმგებლობის დამაფუძნებელი ობიექტური და სუბიექტური კრიტერიუმები. პასუხისმგებლობის დამაფუძნებელ ობიექტურ კრიტერიუმს განეკუთვნებიან ისეთი ელემენტები როგორცაა ექსპერტის პოზიცია, მოსაზრების ან ინფორმაციის შინაარსი, მოსაზრების ან ინფორმაციის გამოხატვის ფორმა. სუბიექტური ელემენტი წარმოდგენილია ინფორმაციის მიმღების მიერ ინფორმაციისადმი გონივრული ნდობით. აღნიშნული ელემენტის არსებობა გამოიწვევს, თუ ინფორმაციის მიმღებმა იცოდა ექსპერტის არასაიმედოობის, ინფორმაციის უსწორობის ან გამოთქმულ მოსაზრებაში არსებული შეუსაბამოების შესახებ. გერმანული სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, მიღებული მონაცემებისადმი ნდობის შეფასება უნდა მოხდეს გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 254-ე პარაგრაფის მიხედვით, რომელიც თანაბრალეულობის წესს ითვალისწინებს. აღნიშნული პარაგრაფი არის სკ-ს 415-ე მუხლის ანალოგი, რომელიც დამარალებულის მიერ ზიანის წარმოშობაში ხელის შეწყობის შემთხვევას და შესაბამის პასუხისმგებლობას განსაზღვრავს.⁶³ აღნიშნული ნორმის მიხედვით, არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას სუფთა ქონებრივი ზიანის დადგომის შემთხვევაში, უნდა შეფასდეს შემდეგი გარემოება: იცოდა ან უნდა სცოდნოდა თუ არა ინფორმაციის მიმღებს ზემოთ ხსენებული გარემოებების თაობაზე. ამ ფაქტის დადგენის შემთხვევაში შესაძლებელია ექსპერტის პასუხისმგებლობა ან საერთოდ ან ნაწილობრივ გამოირიცხოს. ნდობის არსებობა უნდა შეფასდეს ინფორმაციის მიმღების ჰორიზონტიდან. კერძოდ, ინფორმაციის მიმღებს უნდა შეეძლოს იმის აღქმა, რომ მის მიერ მიღებული ინფორმაცია დაკავშირებულია თავის მხრივ ექსპერტის მიერ შესასრულებელ რაიმე სახელშეკრულებო ან კანონისმიერ ვალდებულებასთან. შესაბამისად, ექსპერტის პასუხისმგებლობა არ დადგება თუნდაც არასწორი, მაგრამ საჯაროდ გაცემებული განცხადების შემთხვევაში, მაგალითად გაზეთის, ჟურნალის ან მასმედის მეშვეობით.⁶⁴

VI. მართლწინააღმდეგობა

ზოგადად მართლწინააღმდეგობის განსაზღვრისას ყურადღება უნდა მივაქციოთ იმ თეორიებს, რომელთა მიზანიც ზემოთ ხსენებული ცნების განმარტებაა და შემდგომ უნდა მოვახდინოთ იმის იდენტიფიცირება, თუ რომელ მათგანს აღიარებს განსახილველი მართლწესრიგი. ისინი

⁵⁷ იხ., შენიშვნა 26, 182, ნაშრომიდან: BGH NJW 1998, 1059.

⁵⁸ იხ., შენიშვნა 26, 182.

⁵⁹ იქვე., 182.

⁶⁰ იქვე., 182.

⁶¹ იხ., შენიშვნა 26, 183, ნაშრომიდან: T. Tampuu, M. Käerdi (შენიშვნა 25), 671.

⁶² იხ., შენიშვნა 26, 184, ნაშრომიდან: C. v. Bar, E. Clive (შენიშვნა 38), 348.

⁶³ იხ., შენიშვნა 23, 868.

⁶⁴ იხ., შენიშვნა 26, 183.

ცნობილი არიან შედეგისა და ქმედების მართლწინააღმდეგობის სახელით.⁶⁵ შედეგის მართლწინააღმდეგობა გერმანული იურიდიული ლიტერატურის ქმნილებაა, რომლის მიხედვით მართლწინააღმდეგობა გამომდინარეობს დამდგარი შედეგიდან, მიუხედავად იმისა დაარღვია თუ არა პირმა რაიმე დაშვებული ქცევის წესი, აკრძალვა ან წინდახედულობის ზომა. აღნიშნულის საპირისპიროდ ქმედების მართლწინააღმდეგობა გულისხმობს არსებული წესის დარღვევას, მიუხედავად დამდგარი შედეგისა. ეს უკანასკნელი გერმანული სასამართლო პრაქტიკის მიერ შემოღებული კატეგორიაა. იმის გათვალისწინებით, რომ ქართული დელიქტური გენერალური დათქმა ითვლება შვეიცარული ანალოგიური დათქმის გამოვლინებად, შესაბამისად, სკ-ს 992-ე მუხლის მოქსერიგების მიზნებისთვის ყურადღება უნდა მიექცეს შვეიცარული სამართლის მიხედვით მართლწინააღმდეგობის განსაზღვრას.⁶⁶ აღნიშნული განსაზღვრების მიხედვით კი მართლწინააღმდეგობა გამოიხატება 2 სახით – 1. აბსოლუტური სიკეთის დაზიანებით და 2. დამცავი ნორმის დარღვევით, რასაც თან სდევს დაზარალებულის ქონების შემცირება. ანალოგიურად უნდა განისაზღვრებოდეს მართლწინააღმდეგობის ცნება ქართული სამართალითაც.

ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას სუფთა ქონებრივი ზიანის დადგომის შემთხვევაში მართლწინააღმდეგობის განსაზღვრისას მოყვანილია შემდეგი მაგალითი: საბანკო კრედიტის მიღების მიზნით, საწარმოს დირექტორი ბანკს წარუდგენს გაყალბებულ საბუღალტრო დოკუმენტაციას. საბუღალტრო დოკუმენტაციასთან ერთად ასევე წარუდგენს აუდიტორული კომპანიის დასკვნას, რომელიც შეცდომით ადასტურებს საბუღალტრო დოკუმენტაციაში ასახულ ყალბ ინფორმაციას. საბუღალტრო დოკუმენტაციისა და აუდიტის დასკვნის სისწორეზე დაყრდნობით, ბანკი გასცემს დიდი ოდენობის კრედიტს. საკრედიტო მოთხოვნის აღსრულება ვერ ხერხდება, ვინაიდან საწარმო გადახდისუნაროა.⁶⁷ ამ შემთხვევაში ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად უნდა შეფასდეს როგორც საწარმოს დირექტორის, ასევე ბუღალტრის ქმედება. საწარმოს დირექტორის შემთხვევაში სახეზეა საბუღალტრო დოკუმენტაციის გაყალბება, რაც საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით დასჯადი ქმედებაა. კერძოდ, აღნიშნული გათვალისწინებულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 362-ე მუხლის მიხედვით, რომელიც ოფიციალური ყალბი დოკუმენტის დამზადებისათვის პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს. შესაბამისად, დირექტორის ქმედების შეფასებისას ცალსახად დგინდება მართლწინააღმდეგობა, რადგანაც მან დაარღვია კონკრეტული კანონისმიერი აკრძალვა იმგვარად, რომ სხვისი აბსოლუტური სიკეთე არ დაუზიანებია.

აქედან გამომდინარე, ქმედების მართლწინააღმდეგობის თეორიის საფუძველზე მისი ქმედება არის მართლსაწინააღმდეგო. აუდიტორული კომპანიის ქმედების შეფასებისას კი სახეზე არ გვაქვს არც სხვისი აბსოლუტური სიკეთის დაზიანება და არც კონკრეტული საკანონმდებლო დამცავი ნორმის დარღვევა. ასეთ შემთხვევაში კი შეგვიძლია ვისაუბროთ გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების შესაძლო დაკისრებაზე, რაც ზოგადი ხასიათისაა და პრობლემურს ხდის იმ საკითხს, თუ რამდენად შეიძლება ამ კონკრეტულ შემთხვევაში არსებობდეს ამ სახის ვალდებულება მესამე პირების მიმართ. თუმცა ასევე პრობლემურია აუდიტორული კომპანიის ქმედების შეფასება მიზეზობრიობის კუთხითაც, რადგანაც თავის მხრივ დასადგენია თუ რამდენად იყო წინასწარგანჭვრეტადი ამ უკანასკნელის ქმედებით კრედიტორის მოთხოვნის აღსრულებლობა გამოწვეული. ამ შემთხვევასთან შესადარებლად მოყვანილია ავტოსაგზაო შემთხვევის მაგალითი, რომლის მიხედვითაც გადამზიდველი განიცდის ზიანს სხვა პირის მიერ მართლსაწინააღმდეგო ქმედებით გამოწვეული საცობის გამო პირგასამტეხლოს დაკისრების გზით, რადგანაც მან ტვირთი დათქმულ დროს არ მიიტანა დანიშნულების ადგილზე.⁶⁸ თუ შევადარებთ ამ ორ შემთხვევას აუცილებლად აღმოვაჩენთ არსებით სხვაობას: ავტოსაგზაო შემთხვევისას ზიანის მიმყენებელი მოქმედებდა პირთა განუსაზღვრელი წრის მიმართ და ცხადია მისთვის წინასწარ შეუძლებელი იქნებოდა განესაზღვრა, რომ რომელიმე მათგანი ეკონომიკური სახის ზიანს განიცდიდა მისი მართლსაწინააღმდეგო ქმედების შედეგად. მეორე შემთხვევაში კი აუდიტორულმა კომპანიამ კონკრეტული ბანკისთვის მოამზადა ფინანსური ანგარიში და შესაბამისად მისთვის წინასწარ იყო ცნობილი, რომ ბანკი ამ ინფორმაციაზე დაყრდნობით მიიღებდა გადაწყვეტილებას. შესაბამისად ამ შემთხვევაში გულისხმიერების ვალდებულების დაკისრება აუდიტორული კომპანიისთვის გამართლებულად არის მიჩნეული.⁶⁹ თუმცა რა ხდება იმ შემთხვევაში, როდესაც აუდიტორული კომპანიისთვის ცნობილი არ არის კონკრეტულად იმ მესამე პირის ან პირთა ვინაობა, რომელმაც მის მიერ გაცემულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით უნდა მიიღონ გადაწყვეტილება?

გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების მიხედვით დავის გადაწყვეტასთან დაკავშირებით შეგვიძლია მოვიყვანოთ ერთ-ერთი სასამართლო საქმე (Ultramares Corporation vs Touche Niven) ინგლისური სამართალიდან, რომელიც მესამე პირთა იდენტიფიცირების საჭიროებას მკაფიოდ გამოკვეთავს.⁷⁰ საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: Fred Stern & Company-ში გადახდისუნარობის საქმის წარმოება დაიწყო. კომპანიის ფინანსური მდგომარეობის რეაბილიტაციის მიზნით მიმართეს Ultramares

⁶⁵ იბ., შენიშვნა 4, 206.

⁶⁶ იბ., შენიშვნა 2, 3.

⁶⁷ ბ. ბათილიძე, ქართული ბიზნეს სამართლის მიმოხილვა, IV გამოცემა, 2015, 25.

⁶⁸ იბ., შენიშვნა 66, 30.

⁶⁹ იქვე, 31.

⁷⁰ Ultramares Corporation vs. Touche 174 N.E. 441 (1932)

Corporation-ს სესხის მისაღებად. სესხის გაცემის პირობად დათქმული იყო, რომ მისი გაცემა მოხდებოდა კრედიტის გამცემი ორგანიზაციისთვის აუდიტორული საბუღალტრო ანგარიშების წარდგენის შემთხვევაში. აღნიშნული ანგარიშების მომზადება მომავალმა მსესხებელმა დაავალა სპეციალიზირებულ აუდიტორულ კომპანიას – Touche, Niven & Co. აღნიშნული კომპანიისთვის, კერძოდ მასში მომუშავე ბუღალტრებისთვის ცნობილი იყო, რომ შემოწმებული ფინანსური ანგარიშების წარდგენა უნდა მომხდარიყო ბანკებისთვის, კომპანიის კრედიტორებისთვის და აქციონერებისთვის. მათ არ იცოდნენ მესამე პირთა კონკრეტული ვინაობა და ხელშეკრულებათა რაოდენობა, სადაც მათ მიერ გაცემული ინფორმაცია გამოყენებული იქნებოდა. აღნიშნულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით Ultrameres Corporation-მა გასცა სესხი 700 000 დოლარის ოდენობით. მსესხებელი მაინც გაკოტრდა, რადგან როგორც გაირკვა აუდიტორული კომპანიის მიერ გაცემული ინფორმაცია არ იყო სწორი და არ ასახავდა მსესხებელ კომპანიაში არსებულ ფინანსურ პრობლემას, კერძოდ, გაკოტრების საფრთხეს. მიუხედავად ამისა, აუდიტორულმა კომპანიამ შეამოწმა ფინანსური ანგარიშები და შესაბამისი ინფორმაციის 32 ეგზემპლარი გადასცა მის კლიენტს კრედიტორებთან წარსადგენად, რომელთაგან ერთ-ერთი იყო მოსარჩელე. Fred Stern & Company 1925 წელს გაკოტრებულად გამოცხადდა. Ultrameres Corporation-მა სასამართლოში სარჩელი შეიტანა აუდიტორული კომპანიის Touche Niven-ის წინააღმდეგ და მოითხოვა გაკოტრებული კომპანიისთვის სესხად გაცემული თანხის ზიანის სახით ანაზღაურება, რაც თავისი არსით სუფთა ქონებრივი ზიანია. არგუმენტაცია ემყარებოდა იმ გარემოებას, რომ აუდიტორული კომპანიის მიერ ფინანსური ანგარიშები არ იყო ყურადღებით და გულისხმიერად მომზადებული, რადგან ასეთ შემთხვევაში გამოჩნდებოდა, რომ მსესხებელი კომპანია გაკოტრების საფრთხის წინაშე იდგა. სასამართლომ დაადგინა, რომ აუდიტორული კომპანია მოქმედებდა გაუფრთხილებლად, თუმცა არა თაღლითურად. საქმე განიხილა სამმა ინსტანციის სასამართლომ, რომლებმაც სრულიად სხვადასხვა პოზიცია დაიკავეს დავის გადასაწყვეტად. შესაბამისად, მიზანშეწონილი იქნება მათი განხილვა.

მიუხედავად გაუფრთხილებელი მოქმედების დადგენისა, პირველი ინსტანციის სასამართლომ მხოლოდ აღნიშნულ გარემოებაზე დაყრდნობით არ შეაფასა ინფორმაციის გამცემი სუბიექტის პასუხისმგებლობის საკითხი. კერძოდ, მან მოიშველია ხელშეკრულების ფარდობითობის დოქტრინა (ინგლისური შესატყვისია – The Doctrine of Privity of Contract). აღნიშნული დოქტრინა თავის მხრივ ჩამოყალიბდა ინგლისურ სასამართლო პრაქტიკაში ჯერ კიდევ 1915 წელს საქმეზე – Dunlop Pneumatic Tyre Co Ltd vs. Selfridge & Co Ltd. ამ საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: მოსარჩელე საბურავების დამამზადებელი კომპანია იყო. მას არ სურდა საბურავების იაფად გაყიდვა,

არამედ მისი მიზანი გადაყიდვის სტანდარტული ფასის შენარჩუნება იყო. გადაყიდვის სტანდარტულ ფასად მიჩნეულ იქნა მოსარჩელეს (ანუ მწარმოებელს) და დისტრიბუტორს შორის შეთანხმებაში დაფიქსირებული თანხის ოდენობა, რომელზე უფრო ნაკლებ ფასადაც გამყიდველისთვის საბურავის მიყიდვა დაუშვებელი იყო. გარდა ამ შეთანხმებისა, მწარმოებელი და დისტრიბუტორი დამატებით შეთანხმდნენ იმაზე, რომ იგივე ვალდებულება უნდა შეეთანხმებინა დისტრიბუტორს გამყიდველებთან, ამ შემთხვევაში მოპასუხესთან. შესაბამისად, თუ გამყიდველი მიწოდებულ საბურავს გაყიდდა გადაყიდვის სტანდარტულ ფასზე ნაკლებ თანხად, მაშინ ის ვალდებული იქნებოდა მწარმოებლისთვის გადაეხადა თითოეული საბურავის გაყიდვისათვის 5 გირვანქა სტერლინგი. აქედან გამომდინარე, მწარმოებელი იყო მესამე პირი დისტრიბუტორსა და გამყიდველს შორის დადებული ხელშეკრულების მიმართ. როდესაც მოპასუხემ დაარღვია ზემოთ ხსენებული შეთანხმება და საბურავები შეთანხმებულზე ნაკლებ ფასად გაყიდა, მწარმოებელმა მოითხოვა მისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. მოპასუხე ამტკიცებდა, რომ მწარმოებელს არ ჰქონდა უფლება მოითხოვა იმ თანხის ანაზღაურება, რომელიც მასსა და დისტრიბუტორს შორის იყო შეთანხმებული და თავის მხრივ რომლის მონაწილაც მოპასუხე არ იყო. სააპელაციო სასამართლომ გაიზიარა მოპასუხის პოზიცია და მას არ დააკისრა ზიანის ანაზღაურების შესაბამისი ვალდებულება, რადგანაც მოპასუხე არ იყო მიჩნეული არც პრინციპალად და არც აგენტად. განსხვავებული დასაბუთება შემოგვთავაზა ლორდთა პალატამ, რომელმაც გარდა იმისა, რომ გამორიცხა მოპასუხის პრინციპალად და აგენტად ყოფნის შესაძლებლობა, ასევე პირველმა ჩამოაყალიბა ხელშეკრულების ფარდობითობის დოქტრინა, რომლის მიხედვით სახელშეკრულებო ვალდებულებები ვრცელდება მხოლოდ მის მონაწილეებზე, ხოლო გამყიდველი ცალსახად არ წარმოადგენდა მწარმოებელსა და დისტრიბუტორს შორის არსებული შეთანხმების მხარეს, რის გამოც აღნიშნული შეთანხმების ფარგლებში განსაზღვრული ვალდებულება მასზე არ უნდა გავრცელებულიყო. შესაბამისად, სახელშეკრულებო მხარეები მხოლოდ ერთმანეთთან შეთანხმებით ვერ დააკისრებენ მესამე პირს რაიმე სახის ვალდებულებას. სწორედ აღნიშნული თეორიის გამოყენებით გადაწყვიტა დავა პირველი ინსტანციის სასამართლომ საქმეში Ultrameres Corporation vs Touche Niven და აუდიტორული კომპანიის მხრიდან გაუფრთხილებელი მოქმედების მიუხედავად, იმის გათვალისწინებით, რომ ის არ იმყოფებოდა მოსარჩელესთან სახელშეკრულებო ურთიერთობაში, მას არ დააკისრა ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება.

აღნიშნულის საწინააღმდეგო გადაწყვეტილება მიიღო საგანგებო სააპელაციო სასამართლომ, რომელმაც მხოლოდ გაუფრთხილებელ ქმედებაზე დაყრდნობით გადაწყვიტა დავა, რის შემდეგაც გადაწყვეტილება ნიუ-იორკის სააპელაციო სასამართლოში გასაჩივრდა. მოსამართლე

ბენუამინ კორდოზოს განმარტებით, მართალია აუდიტორული კომპანიის მხრიდან გაუფრთხილებელი მოქმედება დგინდებოდა, თუმცა მხარეთა შორის არ არსებობდა საკმარისად მჭიდრო, ახლო ურთიერთობა, რომლის გარეშეც გულისხმიერი ქცევის ვალდებულება აუდიტორულ კომპანიას ვერ დაეკისრებოდა. შესაბამისად, მოსალოდნელი შედეგის წინასწარგანჭვრეტის ვალდებულებაც გამორიცხული იყო მხოლოდ იმაზე დაყრდნობით, რომ აუდიტორული კომპანიის კლიენტს მის მიერ მომზადებული ფინანსური ინფორმაცია ზოგადად გარკვეული კრედიტორებისთვის ესაჭიროებოდა. ეს გადაწყვეტილება მკაფიო ილუსტრაციაა იმისა, რომ გულისხმიერი ქცევის ვალდებულება შეიძლება არსებობდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მხარეთა შორის განსაკუთრებით ახლო ურთიერთობა დგინდება ნებისმიერი გონივრული ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით. ასეთი გარემოებებიდან კი არც ერთი მათგანი ზემოთ ხსენებულ საქმეში არ არსებობდა.

გულისხმიერი ქცევის ვალდებულება ქართულ დელიქტურ სამართალში სკ-ს 992-ე მუხლში უნდა ამოვიკითხოთ, თუმცა მისი შინაარსის დადგენა იმის გათვალისწინებით, რომ კანონით არ არის განსაზღვრული კონკრეტული სავალდებულო ქცევის წესი სირთულეს წარმოადგენს. მიუხედავად ამისა, შეგვიძლია ვიხელმძღვანელოთ გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში გულისხმიერი ქცევის სტანდარტის დადგენის, ასევე ტილბურგის ჯგუფის მიერ შემუშავებული შეფასების კრიტერიუმებით.⁷¹ ცხადია, იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული კრიტერიუმები არ არის საქართველოს კანონმდებლობით (და არც გერმანულით) განსაზღვრული, ისინი მოსამართლისთვის მხოლოდ საორიენტაციო მასშტაბს წარმოადგენენ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების არსებობის დადგენის მიზნით. შესაბამისად, გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების განსაზღვრისას სასამართლომ უნდა იხელმძღვანელოს იმ პრინციპზე დაყრდნობით, რომლის მიხედვითაც სამართალს განაპირობებენ ფაქტები (*ius in causa positum*).⁷²

VII. ბრალეულობა

ექსპერტს პასუხისმგებლობა შეეარაცება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც ზიანი მიყენებულია უშუალოდ იმ პირთა მიერ, რომელთაც იგი საკუთარი ვალდებულების შესასრულებლად იყენებს ეკონომიკური ან პროფესიული საქმიანობის ფარგლებში. აღნიშნულ დებულებას საფუძვლად უდევს სკ-ს 396-ე მუხლი. ბრალეულობის განსაზღვრის კუთხით გერმანული სამართალი არ ავლენს რაიმე თავისებურებას. კერძოდ, ექსპერტის პასუხისმგებლობისას ბრალი განისაზღვრება ჩვეულებრივ გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 276-ე პარაგრაფის საფუძველზე, რომელიც სკ-ს 395-ე მუ-

ხლის ანალოგია. ასევე ჩვეულებრივ მოქმედებს გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 278-ე პარაგრაფიც, რომელიც მოვალის პასუხისმგებლობას ითვალისწინებს მესამე პირთა მოქმედებისთვის. შესაბამისად გამოიყენება გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 831-ე პარაგრაფიც, რომლის ქართული ანალოგი სკ-ს 997-ე მუხლია (სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულებისას მიყენებული ზიანის ანაზღაურება). ბრალი ასევე არის პასუხისმგებლობის წინაპირობა შევიცარული სამართლის მიხედვითაც.⁷³ აღსანიშნავია, რომ ზემოთ ხსენებული ნორმების საფუძველზე დიფერენცირებული არ არის ბრალის ფორმა და ის მოიაზრებს, როგორც განზრახი, ისე გაუფრთხილებელი მოქმედებით ზიანის მიყენების შესაძლებლობას. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ექსპერტის მიერ განზრახ არასწორი ინფორმაციის მიყენებისას და ასეთ შემთხვევაში ზიანის დადგომისას, სახეზე გვაქვს მოტყუება. შესაბამისად, თუ მოტყუება მიზნად ისახავდა გარჩევის დადებას, რომელიც დაიდო კიდევაც აღნიშნული მოტყუების შედეგად, ზიანის ანაზღაურების პარალელურად გამოიყენება მოტყუებით დადებული გარჩევის ბათილად ცნობის შესაბამისი ნორმები – გერმანულ სამართალში სამოქალაქო კოდექსის 123-124-ე პარაგრაფები, ხოლო ქართულში სკ-ს 81-84-ე მუხლები.

VIII. მიზმობრივი კავშირი

DCFR-ის მიხედვით, პასუხისმგებლობის დამაფუძნებელი სავალდებულო ელემენტია, რომ ინფორმაციის გამცემს შეეძლოს წინასწარი განჭვრეტა, ჩამოაყალიბებს თუ არა მის მიერ გაცემული ინფორმაციის შინაარსი გონივრულ ნდობას მესამე პირთა მიმართ.⁷⁴ აღნიშნული შესაძლებლობა ფასდება ობიექტური კრიტერიუმით ანუ ასეთ პირობებში მყოფ ნებისმიერ საშუალო ინტელექტუალური შესაძლებლობების და სპეციალური ცოდნის მქონე პირს შეეძლო თუ არა ზემოთ ხსენებული წინასწარი განჭვრეტით განესაზღვრა გონივრული ნდობის წარმოშობა. აღნიშნულთან დაკავშირებით, უნდა ითქვას, რომ სკ-ს 992-ე მუხლის საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსის 1382-ე მუხლთან გაიგივებაც არ არის უცხო ქართული იურიდიული ლიტერატურისთვის.⁷⁵ მსგავსება ვლინდება შემდეგში: ფრანგული დელიქტური სამართალი ისევე როგორც ქართული, არ იცნობს სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების დამოუკიდებელ სამართლებრივ საფუძველს. ზემოთ ხსენებული 1382-ე მუხლი მხოლოდ იმას ითვალისწინებს, რომ პირი, რომელიც სხვას აყენებს ზიანს საკუთარი ბრალეული ქმედების შედეგად, ვალდებულია აანაზღაუროს ეს ზიანი. შესაბამისად ამ შემთხვევაშიც გენერალურ დელიქტურ დათქმასთან გვაქვს საქმე.⁷⁶ თუმცა განსხვავება არსებითია, რაც ძირითადად

⁷¹ იბ., შენიშვნა 66, 33.

⁷² იქვე., 31.

⁷³ იბ., შენიშვნა 26, 183, ნაშრომიდან: U. Sommer, Vertrauenshaftung, Anstoss zur Neukonzeption des Haftpflicht und Obligationenrechts? — AJP/P JA 2006, 1031-1033.

⁷⁴ იქვე., 183.

⁷⁵ იბ., შენიშვნა 2, 3.

⁷⁶ იბ., შენიშვნა 19, 82.

მიზეზობრიობის ელემენტში ვლინდება. კერძოდ, ფრანგული სამართალი გერმანულ, ინგლისურ და ამერიკულ სამართალთან შედარებით გვთავაზობს ლიბერალურ მიდგომას. მაგალითისთვის შეიძლება მოვიყვანოთ 1965 წლის საქმე საფრანგეთის საკასაციო სასამართლოს პრაქტიკიდან, სადაც სასამართლომ დააკმაყოფილა ავტობუსის კომპანიის მოთხოვნა იმ პირის მიმართ, რომელმაც გაუფრთხილებლად გამოიწვია საგზაო შემთხვევა, რამაც თავის მხრივ განაპირობა მოვლენათა განვითარების ჯაჭვის წარმოშობა: 1. საცობი; 2. ქალაქის ავტობუსების დაგვიანება დანიშნულების ადგილზე; 3. დაგვიანების გამო ავტობუსის ბილეთის ფასის ვარდნა.⁷⁷ აღნიშნული გადაწყვეტილება იმის ილუსტრაციაა, თუ რა შორსმდევარი მიდგომა აქვს ფრანგულ სამართალს მიზეზობრიობის კუთხით შესაბამისი პასუხისმგებლობის დასაბუთებისას გერმანულსა და ინგლისურსაგან განსხვავებით. ქართულ სამართალთან მიმართებით უნდა ითქვას, რომ დღეის მდგომარეობით ასეთი პრაქტიკის არარსებობის გამო რთულია წინასწარი პროგნოზირება იმისა, თუ რა მიმართულებით განვითარდება იგი. თუმცა მართლწინააღმდეგობის განხილვისას დასახელებული მოსაზრების გათვალისწინებით, მართებული იქნება თუ ვიტყვით, რომ იგი უნდა დაეყრდნოს შვეიცარულ გადაწყვეტას. კერძოდ, მიზეზობრიობა უნდა დადგინდეს 3 ელემენტის გათვალისწინებით: 1. ეკვივალენტურობის თეორია; 2. ადეკატურობის თეორია; 3. ნორმის დაცვითი მიზანი.⁷⁸ ეს უკანასკნელი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ მართლწინააღმდეგობის შეფასების მასშტაბი და სუფთა ქონებრივი ზიანის დადგომისას გარკვეულ დაბნეულობას იწვევს ამ ელემენტის დუბლირება მიზეზობრიობის ფარგლებში. თუმცა არ უნდა იყოს არსებითი ის საკითხი თუ რომელ ეტაპზე შემოწმდება ნორმის დაცვითი მიზნის არსებობა – მართლწინააღმდეგობის თუ მიზეზობრიობის დადგენისას. ყოველივე ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე არც ქართული სამართალი არ უნდა გვთავაზობდეს რაიმე თავისებურებას სუფთა ქონებრივი ზიანის დადგომისას მიზეზობრიობის განსაზღვრის კუთხით. წინასწარგანჭვრეტადობის ელემენტი კი მიზეზობრივი კავშირის დადგენისას უნდა იქნეს შეფასებული ადეკატურობის თეორიის ფარგლებში.

IX. არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდება ხელშეკრულების დადების ან ჩაშლის მიზნით

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ტერმინები Mistatement და Misrepresentation ერთმანეთისგან განსხვავდება, რადგანაც ეს უკანასკნელი გამოიყენება წინასახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში არასწორი ინფორმაციის მიწოდების შემთხვევისათვის, როდესაც მიმწოდებელი მიზნად ისახავს ხელშეკრულების დადებას თავის კონტრაქტთან. შესაბამისად, იმისთვის რომ უკეთ გავიაზროთ მე-

რე ტერმინის არსი, უმჯობესი იქნება მისი დამოუკიდებლად განხილვა, რადგანაც ზემოთ დასახელებული სასამართლო საქმეები მხოლოდ Mistatement-ის შემთხვევებს მოიაზრებდა.

არასწორი ინფორმაციის მიწოდების კონცეპტს ხელშეკრულების დადების მიზნით, ინგლისური სამართალი უკვე დიდი ხანია იცნობს. კერძოდ, აღნიშნული გულისხმობს შემთხვევას, როდესაც მიწოდებული ინფორმაცია ან ცალსახად არ შეესაბამება სინამდვილეს ან მიმწოდებელი მხარის მიერ დაუდევარი მოქმედების გამო არის შეცდომაში შემყვანი, ხოლო მისი კონტრაქტენტი, რომელიც მიენდობა ამ ინფორმაციას ხელშეკრულებას დადებს. აღნიშნული გარემოების აღმოჩენის შემთხვევაში დაზარალებულ მხარე უფლება აქვს შეწყვიტოს ხელშეკრულება, ხოლო ზიანის დადგომის შემთხვევაში მოითხოვოს მისი ანაზღაურება. აღნიშნული შემთხვევის მოსაწესრიგებლად დიდ ბრიტანეთის პარლამენტმა 1967 წელს მიიღო აქტი სახელწოდებით – Misrepresentation Act. აღნიშნული აქტის მიღებამდე საერთო სამართლის ქვეყნებში მიიჩნეოდა, რომ არსებობდა მხოლოდ 2 კატეგორიის Misrepresentation, რომელთა ბუქტი შესატყვისები იყო თაღლითური (fraudulent) და უნებლიე (innocent). აღნიშნულმა აქტმა შემოიტანა ახალი კატეგორია, რომელმაც ერთმანეთისგან განასხვავა არასწორი ინფორმაციის უნებლიე მიწოდების 2 შემთხვევა: გაუფრთხილებელი და „სრულად“ უნებლიე. ასევე აღნიშნული აქტით განისაზღვრა სამართლებრივი დაცვის საშუალებები ყველა კატეგორიის შემთხვევისათვის. მიუხედავად აღნიშნული აქტის მიღებისა, ის მიჩნეულ იქნა როგორც დამატებითი და მოწესრიგების თვალსაზრისით ღარიბული აქტი. აღნიშნული ვითარება ნაწილობრივ გამოსწორდა 1977 წელს ასევე დიდი ბრიტანეთის პარლამენტის მიერ მიღებული აქტით ხელშეკრულების უსამართლო პირობების შესახებ (Unfair Contract Terms Act), რომელშიც 2012 წელს შევიდა დამატებები, თუმცა 2015 წელს ასევე მიღებულ იქნა აქტი მომხმარებელთა უფლებების შესახებ (Consumer Rights Act), რომელმაც მიუხედავად იმისა, რომ გააერთიანა მომხმარებელთა უფლებათა დაცვის ყველა სამართლებრივი საშუალება, არასწორი ინფორმაციის მიწოდების შემთხვევები მოწესრიგების მიღმა დატოვა.⁷⁹

რაც შეეხება შემთხვევას, როდესაც წინასახელშეკრულებო ინფორმაციაზე დაყრდნობით პირმა მიიღო გადაწყვეტილება ხელშეკრულების დადების შესახებ, ხოლო აღნიშნულით მას მიაღდა ქონებრივი ზიანი, ამ საკითხთან დაკავშირებით ინგლისურმა სამართალმა განავითარა ვრცელი სასამართლო პრაქტიკა, რომელსაც ნაწილობრივ ქვემოთ მიმოვიხილავთ.

⁷⁷ Willem H. Van Boom, Pure Economic Loss, A Comparative Perspective, Tort and Insurance Law Vol. 9, 2004, 12.

⁷⁸ იბ., შენიშვნა 4, 237.

⁷⁹ ზემოთ დასახელებული ნორმატიული აქტების მოძიება შესაძლებელია ვებ-გვერდზე – www.legislation.gov.uk [03.01.2020]

ერთ-ერთი პირველი უმნიშვნელოვანესი საქმე, რომელშიც აღინიშნება Misrepresentation-ის ჩანასახი, იყო 1766 წლის დაგა – Carter vs Boehm, სადაც მოსამართლე ლორდ მენსფილდმა დაამკვიდრა შემდეგი სამართლებრივი კონსტრუქცია სახელწოდებით – მაქსიმალური კეთილსინდისიერების მოვალეობა (Duty of Utmost Good Faith).⁸⁰ აღნიშნული დებულების შემოტანა განპირობებული იყო სადაზღვევო ხელშეკრულების თავისებურებით, თუმცა მანამდე უნდა აღინიშნოს თუ რა ფაქტობრივი გარემოებები უძღვოდა წინ სასამართლოს მსჯელობას. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: კარტერი იყო მალბოროს საზღვაო პორტის მმართველი, რომელიც აშენებული იყო ბრიტანული კომპანიის მიერ. კარტერმა მიიღო სადაზღვევო პოლისი ბოემისგან იმ შემთხვევისათვის, თუ აღნიშნული პორტი იქნებოდა უცხო ქვეყნის არმიის მიერ წართმეული. ერთ-ერთმა მოწმე კაპიტანმა ტრიონმა დაადასტურა, რომ პორტი აშენებული იყო იმგვარად, რომ შესაძლებელი ყოფილიყო მხოლოდ ადგილობრივი მოსახლეობის იერიშების მოსაგერიება და შესაბამისად სრულებით არ იყო გამოსადეგი ევროპული, უცხო ქვეყნის არმიის შეტევებისგან თავის დასაცავად, ხოლო კარტერმა იცოდა არა მხოლოდ აღნიშნულის თაობაზე, არამედ მისთვის ასევე ცნობილი იყო, რომ ფრანგები უახლოეს დღეებში აპირებდნენ აღნიშნულ პორტზე შეტევის განხორციელებას. მართლაც ფრანგებმა იერიში დაზღვევულ პორტზე წარმატებით განახორციელეს და მიუხედავად იმისა, რომ დადგა სადაზღვევო პოლისით გათვალისწინებული შემთხვევა (დაზიანდა კარტერის აბსოლუტური სიკეთე საკუთრების სახით), მზღვეველმა მაინც უარი განაცხადა სადაზღვევო თანხის გაცემაზე. სწორედ აღნიშნული გახდა საფუძველი, რის გამოც კარტერმა მიმართა სასამართლოს და მზღვევლისგან მოითხოვა სახელშეკრულებო ვალდებულების შესრულება. საქმის განმხილველმა მოსამართლე ლორდ მენსფილდმა დაადგინა, რომ ბატონ კარტერს, როგორც ურთიერთობის დაწყების შემთავაზებელს, ეკისრებოდა მაქსიმალური კეთილსინდისიერების მოვალეობა, რაც გულისხმობდა იმას, რომ მას მზღვევლისთვის უნდა გაემჟღავნებინა ყველა ის ფაქტი და ინფორმაცია, რომელიც პირდაპირ გავლენას ახდენდა სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის რისკზე. აღნიშნული მოვალეობის წარმოშობის დასაბუთება იყო შემდეგი: „დაზღვევა არის ხელშეკრულება, რომელიც დამყარებულია ე.წ. სპეკულაციაზე. იმ ფაქტობრივ გარემოებათა შესახებ ცოდნა, რომელთაც გავლენის მოხდენა შეუძლიათ სადაზღვევო რისკის რეალიზაციაზე, მოეთხოვება მხოლოდ დამზღვევს. მზღვეველი ენდობა დამზღვევის მიერ მისთვის წარდგენილ ინფორმაციას და ასევე იმ გარემოებას, რომ დამზღვევი არ მალავს რაიმე არსებით ინფორმაციას სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის ალბათობასთან დაკავშირებით. წინააღმდეგ შემთხვევაში ივარაუდება, რომ ფაქტი/ინფორმაცია, რომელსაც დამზღვევი არ გაამჟღავნებს, მზღვევლისთვის უბრა-

ლოდ არ არსებობს.“ აღნიშნული მიდგომა გარკვეულწილად გავრთიკებულია საქმეში Manifest Shipping Co Ltd vs Uni-Polaris Shipping Co Ltd, სადაც აღნიშნულია, რომ ლორდი მენსფილდი ზემოთ სხენებული დასაბუთებით ცდილობდა პირველად შემოატანა ინგლისურ სახელშეკრულებო სამართალში ზოგადად კეთილსინდისიერების ცნება, თუმცა მისი მცდელობა საბოლოო ჯამში წარუმატებელი აღმოჩნდა, რადგანაც ზემოთ სხენებული მსჯელობა მიემართებოდა მხოლოდ სადაზღვევო ურთიერთობებს და მხოლოდ ასეთი ტიპის ურთიერთობებისთვის შეიძლებოდა მისი დასაბუთება.⁸¹ აღნიშნული დასაბუთების არსი გამომდინარეობს იმ გარემოებიდან, რომ ყოველთვის არსებობს ინფორმაციული უთანასწორობა დამზღვევსა და მზღვევლს შორის, ასევე იმ გარემოებიდან, რომ დამზღვევის ხელშეკრულება ატარებს სპეკულაციურ ხასიათს. ცხადია, ეს ორი გარემოება არ გვხდება ნებისმიერი სხვა ტიპის ხელშეკრულების შემთხვევაში, რა დროსაც სწორი და სრული ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება სხვა სახის ხელშეკრულებებში, მათი მოშველიებით დასაბუთებული ვერ იქნება. ლორდ მენსფილდის მსჯელობის მიხედვით, ფაქტობრივი გარემოებების დამალვა ზოგადად ითვლება მოტყუებად და შესაბამისად ამის საფუძველზე სადაზღვევო პოლისი უნდა გაუქმდეს. ასევე შესაძლებელია, რომ აღნიშნული მოხდეს შეცდომის საფუძველზე, რა დროსაც სახეზე გვექნება არა დამალვა ინფორმაციისა, არამედ გამორჩენა. თუმცა ამ შემთხვევაშიც მზღვეველი არის შეცდომაში შეყვანილი და შესაბამისად, სადაზღვევო პოლისი ანალოგიურად მოტყუების შემთხვევისა, უნდა გაუქმდეს. ეს მსჯელობა არის ერთგვარი ისტორიული წინაპირობა ინგლისურ სამართალში ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნისა არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას.

შემდგომი ნაბიჯი, რომელიც ინგლისურ სამართალში არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას პასუხისმგებლობის წინაპირობების განსაზღვრისკენ გადაიდგა, არის საქმე – Redgrave vs. Hurd.⁸² აღნიშნულ საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ დადებული ხელშეკრულება შეიძლება შეწყდეს იმ შემთხვევაშიც, როცა ინფორმაციის მიმღებ მხარეს შესაძლებლობა ჰქონდა შეემოწმებინა მისი სისწორე. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: ბატონმა რედგრავმა, რომელიც პროფესიით იყო ადვოკატი, ბატონ ჰარდის მისცა რჩევა, რომ იგი გამხდარიყო ერთ-ერთი საწარმოს პარტნიორი და კაპიტალში შესატანად გამოეყენებინა სახლი, რომელსაც სპეციალურად ამ მიზნით შეიძენდა. მოლაპარაკებისას ბატონმა რედგრავმა ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ თუ ბატონი ჰარდი ასეც მოიქცეოდა, მაშინ ის წელიწადში ნახავდა მოგებას 300 ფუნტი სტერლინგის ოდენობით, თუმცა სინამდვილეში მას უნდა ენახა 200 ფუნტი სტერლინგის ოდენობით

⁸⁰ Carter vs. Boehm (1766) 3 Burr 1905.

⁸¹ Manifest Shipping Company Limited v. Uni-Polaris Shipping Company Limited and Others [2001] UKHL 1.

⁸² Redgrave vs. Hurd (1881) 20 Ch D 1.

მოგება. ბატონმა რედგრივმა ასევე აჩვენა წერილობითი ინფორმაცია იმ სტატისტიკის თაობაზე, რომლის მიხედვითაც პარტნიორის მოგება ზემოთ ხსენებულ საწარმოში 200 ფუნტ სტერლინგს აღწევდა და მიუთითა, რომ დარჩენილი 100 ფუნტი სტერლინგის თაობაზე მითითებული იყო იმ დოკუმენტებში, რომლებიც საწარმოს ოფისში ინახებოდა და რომლის გამოთხოვაც მომავალ პოტენციურ პარტნიორს საწარმოს წესდების შესაბამისად შეეძლო (სინამდვილეში, არანაირ მოგებაზე ამ საბუთებში მითითება არ იყოს მოცემული). ბატონმა ჰარდა არ შეამოწმა ზემოთ მითითებული საბუთები, სანამ თვითონ არ მიხვდა სიმართლეს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მისი ვალდებულების შესრულებამდე. მან ხელი მოაწერა საწარმოში პარტნიორად გახდომის ხელშეკრულებას, თუმცა არ განახორციელა არანაირი შესატანი კაპიტალში. აღნიშნულის სანაცვლოდ მოხდა შემდეგი: ბატონმა რედგრივმა სარჩელი შეიტანა სასამართლოში ჰარდის წინააღმდეგ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო, ხოლო ბატონმა ჰარდი თავის მხრივ შეიტანა შეგვებული სარჩელი რედგრივის წინააღმდეგ, რომლითაც მოითხოვა ხელშეკრულების შეწყვეტა მისთვის არასწორი ინფორმაციის თაღლითურად მიწოდების გამო. პირველი ინსტანციის სასამართლოს მოსამართლემ სერ ედვარდ ფრაიმ დაადგინა, რომ რადგანაც ბატონმა ჰარდმა არ შეამოწმა მისთვის ხელმისაწვდომი დოკუმენტები, მას არ ჰქონდა გონივრული საფუძველი დაყრდნობოდა მოსარჩელის მიერ მისთვის მიწოდებულ ინფორმაციას. ჰარდიმ გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა. სააპელაციო სასამართლოს მოსამართლე – სერ ჯორჯ ჯესელმა გააუქმა პირველის ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება შემდეგ არგუმენტაციამ დაყრდნობით: „მოპასუხის შეგვებული სარჩელი არ დაკმაყოფილდა იმის გამო, რომ არანაირი დასაბუთება/მტკიცებულება მისი მხრიდან იმის თაობაზე, რომ რედგრივმა იცოდა ინფორმაციის უსწორობის თაობაზე საქმეში წარმოდგენილი არ იყო. მიუხედავად ამისა, მიღებული გადაწყვეტილება უნდა გაუქმებულიყო და ხელშეკრულება შეწყვეტილიყო იმ საფუძველით, რომ თავდაპირველი მოსარჩელის მხრიდან მოხდა ფაქტების მეორე მხარისათვის გაუფრთხილებლად მიწოდება. შესაბამისად, საკმარისი იყო გაუფრთხილებლობით მიწოდებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობა და ჰარდის არ ეკისრებოდა არანაირი ვალდებულება შეემოწმებინა საბუთები. ხელშეკრულების შეწყვეტის მიზნებისთვის უნდა აღინიშნოს, რომ დაუშვებელია ინფორმაციის მიმცემმა პირმა განაცხადოს, რომ მან არ იცოდა ინფორმაციის უსწორობის თაობაზე. მას მანამდე უნდა შეემოწმებინა მისი სისწორე, სანამ მეორე მხარეს გაანდობდა და არც ერთ ადამიანს არ უნდა მიეცეს შესაძლებლობა უპირატესობის მოპოვებისა მის მიერ გაცემული მცდარი ინფორმაციების საფუძველზე.“ მიუხედავად იმისა, რომ დავა არ ეხებოდა სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებას, არამედ განიხილებოდა მხოლოდ ხელშეკრულების შეწყვეტის საკითხი, აღნიშნული საქმით დადგინდა არასწორი ინფორმაცი-

ის გაუფრთხილებლობით მიწოდების კვალიფიკაციისათვის არსებითი გარემოება – არ აქვს მნიშვნელობა შეეძლო თუ არა ინფორმაციის მიმღებ პირს დამოუკიდებლად გაერკვია მისი სისწორე, რადგან დაუშვებელია იმ პირის პრივილეგირება მართლწესრიგის მიერ, რომელიც თუნდაც შეცდომით, მაგრამ მაინც მცდარი ინფორმაციის საფუძველზე ცდილობს სასურველი შედეგის მოპოვებას.

მომდევნო საქმე, რომელმაც კიდევ უფრო გამოკვეთა შესაბამისი შემთხვევისა და მისი სამართლებრივი შეფასების კონტურები, გადაწყდა 1885 წელს – *Edgington vs. Fitzmaurice* – ის წინააღმდეგ.⁸³ პირველ რიგში ამ საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ არსებული განზრახვის მეორე მხარისათვის განდობა უნდა გათანაბრდეს ფაქტების მიწოდებასთან. გარდა ამისა, ამავე გადაწყვეტილებით განისაზღვრა, რომ არ არის აუცილებელი არასწორი ინფორმაციის მიწოდება ხელშეკრულების დადების ერთადერთი მიზეზი იყოს, არამედ საკმარისია დადგინდეს ამ გარემოების გავლენა გადაწყვეტილების მიღებაზე. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: კომპანიის დირექტორებმა აქციონერებს გაუგზავნეს საემისიო პროსპექტი, რომლითაც ისინი მოიწვიეს სავალ ვალდებულებებზე ხელმძისაწერად. მითითებული იყო, რომ აქციონერებს უნდა მიეცათ ფული კომპანიისთვის, რომელიც მიზნობრივად დაიხარჯებოდა. კერძოდ, აღნიშნული ფული უნდა მოხმარებოდა აქციონერების შენობების შეცვლას, ცხენების და ფურგონების შესყიდვას, ასევე თევზის მიწოდების ბიზნესის გაფართოებას. სინამდვილეში აღნიშნული თანხის გადახდის მიზანი კომპანიის ვალდებულებების დაფარვა იყო, რადგანაც საწარმო მძიმე ფინანსურ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. ერთ-ერთმა აქციონერმა, ბატონმა ედვინგტონმა, პირველმა შეისყიდა კომპანიის ობლიგაციები, რადგანაც მან შეცდომით დაუშვა, რომ ის მიიღებდა გარკვეულ ფასდაკლებას კომპანიის ქონებაზე. თუმცა საქმეში ისიც დადგინდა, რომ ის მაინც პირველი შეიძინა ობლიგაციებს, წინასწარ რომც სცოდნოდა ფასდაკლების არარსებობის შესახებ. როგორც კი ედვინგტონმა აღმოაჩინა, რომ მან თანხა გადაიხადა ყოველგვარი ფასდაკლებით სარგებლობის გარეშე და ასევე ეს თანხა გამოყენებულ იქნა არამიზნობრივად, მან სასამართლოში სარჩელის შეტანის გზით მოითხოვა მის მიერ გადახდილი თანხის, როგორც სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურება. სააპელაციო სასამართლომ გაიზიარა პირველი ინსტანციის მოსამართლის *დენმანის* პოზიცია და დაადგინა, რომ დირექტორები პასუხს აგებდნენ მოტყუების საფუძველით. მოსამართლე *კოტონმა* განმარტა, რომ დირექტორთა მხრიდან გაცემებული განცხადების მიზანი ინფორმაციის მოტყუებით მიწოდება იყო, ხოლო ედვინგტონი დაეყრდნო ამ ინფორმაციას, მიუხედავად იმისა, რომ ის თავისი მხრიდან შეცდომის დაშვებასაც აღიარებდა. სასამართლომ დაადგინა, რომ არ არის აუცილებელი და-

⁸³ *Edgington vs. Fitzmaurice* (1885) 29 Ch D 459.

მტკიცდეს მოტყუების, როგორც ხელშეკრულების დადების ერთადერთი საფუძვლის არსებობა შესაბამისი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის მიზნით. შესაბამისად, რადგანაც ედვინგტონი მოქმედებდა ამ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, მიუხედავად იმისა, რომ მისი მოქმედება ასევე განპირობებული იყო შეცდომით, დირექტორები მაინც რჩებოდნენ პასუხისმგებელ პირებად. აქედან გამომდინარე, თუ არასწორი ინფორმაციის მიწოდება გავლენას ახდენს შესაბამისი ადრესატის მიერ მისაღებ გადაწყვეტილებაზე ან განსახორციელებელ მოქმედებაზე, ინფორმაციის მიმღების მხრიდან დაშვებული შეცდომის არსებობა არ გამოორიცხავს მიწოდებლის პასუხისმგებლობას. ამავე გადაწყვეტილებით მოსამართლეებმა *ბოუენმა* და *ფრაიმ* განმარტეს, რომ მართალია დირექტორების მიერ მიწოდებული ინფორმაცია არ გულისხმობდა აქციონერებისთვის ფაქტების შესახებ მონაცემების წარდგენას, არამედ მასში აღნიშნული იყო განსახორციელებელი მიზნის/განზრახვის შესახებ, თუმცა იმის გათვალისწინებით, რომ ასეთი სახის ინფორმაციასაც შეუძლია გავლენა მოახდინოს ადრესატის მიერ გადაწყვეტილების მიღებაზე, ის უნდა გათანაბრდეს ფაქტების შესახებ ინფორმაციის მიწოდებასთან. აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ეს გადაწყვეტილება შეეხებოდა მოტყუებით ინფორმაციის მიწოდებას, თუმცა მასში ჩამოყალიბებული პირველი პრინციპი იმის თაობაზე, რომ არ არის აუცილებელი არასწორი ინფორმაციის მიწოდება ზიანის ასანაზღაურებლად ხელშეკრულების დადების ერთადერთი მიზეზი იყოს, ასევე შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მისი გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, მთავარი ქვაკუთხედი ინგლისურ სასამართლო პრაქტიკაში არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდების შემთხვევისას სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებასთან დაკავშირებით არის 1963 წლის საქმე – *Hedley Byrne & Co Ltd vs. Heller & Partners Ltd*. აღნიშნული საქმე, რომელიც ზემოთ განვიხილეთ, იყო ფუნდამენტური მომდევნო გადაწყვეტილებების მისაღებად, რომელთაგან რამდენიმეს ქვემოთ მიმოვიხილავთ.

კერძოდ, აღსანიშნავია 1990 წლის საქმე – *Smith vs. Eric S Bush*, რომლითაც განისაზღვრა გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების არსებობა (*Duty of Care*) დელიქტურ ურთიერთობაში არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას იმ შემთხვევისათვის, როდესაც ინფორმაცია არ იყო გაცხადებული უშუალოდ იმ პირის წინაშე, რომლისთვისაც ის იყო განკუთვნილი.⁸⁴ საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: გეოდეზისტი ერიკ ბუში დაიქირავა სამშენებლო კომპანია *Abbey National*-მა იმ მიზნით, რომ მას შეემოწმებინა და შეეფასებინა ნორვიჩის ტერიტორიაზე მდებარე უძრავი ქონება დასახელებით –

242 Silver Road. ერიკ ბუში უარი განაცხადა მყიდველის – ქალბატონი სმიტის წინაშე პასუხისმგებლობის აღებაზე, რომელმაც 36,89 ფუნტი სტერლინგი გადაუხადა სამშენებლო კომპანიას შემოწმების ჩასატარებლად. უძრავი ქონების შეფასების შესახებ დასკვნაში მითითებული იყო, რომ ის არ საჭიროებდა კაპიტალური რემონტის ჩატარებას. აღნიშნული არ შეესაბამებოდა სინამდვილეს. მიუხედავად ამისა, მყიდველმა მაინც შეიძინა სახლი, რადგან ის დაეყრდნო დასკვნაში მოცემულ მითითებას. კერძოდ, სახლის სახურავიდან მილის გავლით ცვიოდნენ აგურები და სხვენში ეცემოდნენ, რის გამოც დაზიანდა უძრავი ქონების გარკვეული ნაწილი, რომლის გარემონტებაც გახდა აუცილებელი. მყიდველმა გასწია შესაბამისი ხარჯები, რაც მისი შეფასებით უნდა ჩათვლილიყო ანაზღაურებად სუფთა ქონებრივი ზიანად. აქედან გამომდინარე, მყიდველი ამტკიცებდა, რომ დელიქტური სამართლით გათვალისწინებული იყო გულისხმიერი ქცევის ვალდებულება (*Duty of Care*), რომელიც პირდაპირ გამოიყენებოდა არასწორი ინფორმაციის მიწოდების შემთხვევებში და ასევე ამ საქმეში არ არსებობდა პასუხისმგებლობის შესაბამისი კანონმდებლობით გათვალისწინებული არც ერთი გამომრიცხავი გარემოება. მყიდველმა შეიტანა სარჩელი გეოდეზისტის ერიკ ბუშის წინააღმდეგ და მოითხოვა მის მიერ გაწეული რემონტის ხარჯების, როგორც სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურება. სასამართლომ დაადგინა შემდეგი: „მყიდველის მხრიდან ნდობა გეოდეზისტის დასკვნის მიმართ არ უნდა იქნეს მიჩნეული არაგონივრულად, რადგანაც ასეთი იყო გავრცელებული პრაქტიკა ანუ მყიდველები როგორც წესი ასეთი ტიპის დასკვნის მომზადებისა და გაცნობის შემდეგ ყიდულობდნენ უძრავ ქონებას.“ აღნიშნული დავის განხილვის დროს მოქმედი სამართლებრივი აქტი იყო ზემოთ ხსენებული, 1977 წელს მიღებული ნორმატიული დადგენილება „ხელშეკრულების უსამართლო პირობების შესახებ.“ მოსამართლე *ტემპლმანის* განმარტებით, აღნიშნული აქტი განსაზღვრავდა ყველა იმ გამომრიცხავ გარემოებას, რომელზე დაყრდნობითაც საერთო სამართლის ქვეყნებში შესაძლებელი იყო გაუფრთხილებელი მოქმედებისგან თავის დაცვა. სასამართლომ გამოიყენა აღნიშნული აქტის მე-11 მუხლით განსაზღვრული გონივრულობის სტანდარტი, რომლითაც დაადგინა შემდეგი: მიუხედავად იმისა, რომ მოპასუხემ გამოიყენა დათქმა მყიდველის წინაშე პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების თაობაზე, აღნიშნული არ აკმაყოფილებდა გონივრულობის სტანდარტს. კერძოდ, სახლის ყიდვა ისეთი მოქალაქის მიერ როგორიც ქალბატონი სმიტი იყო, მიჩნეულ იქნა ყველაზე ძვირადღირებულ შენაძენად მისი სიცოცხლის განმავლობაში და უფრო გონივრული იქნებოდა, რომ პროფესიონალ გეოდეზისტს ეტარებინა შესაბამისი პასუხისმგებლობის რისკი. მიუხედავად ამ მსჯელობისა, მოსამართლეებმა ასევე განმარტეს, რომ ნებისმიერი დათქმა პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების თაობაზე, რომელიც გამოყენებული იქნებოდა გეოდეზისტების მიერ, არ ჩაითვლებოდა

⁸⁴ *Smith vs. Eric S Bush* [1990] 1 AC 831.

არაგონივრულად, მაგალითად, შესაბამისი დათქმები გაკეთებული მსხვილმასშტაბიანი შესყიდვებისას.

აღნიშნული ტიპის შემთხვევების პარალელურად, ასევე განვითარდა არასწორი ინფორმაციის მიწოდებისას პროფესიული გაუფრთხილებლობის საქმეები, რომლებიც ერთიანდებიან საერთო სტანდარტის ქვეშ სახელწოდებით – „ნაგულისხმევი პასუხისმგებლობა“ (Assumption of Responsibility). აღნიშნული კატეგორიის სასამართლო პრაქტიკაში, ინგლისურ სამართალში წამყვან საქმედ მიიჩნევა – *White vs Jones*, რომელიც 1995 წელს გადაწყდა.⁸⁵ აღნიშნული საქმე ნაწილობრივ შეეხება არასწორი ინფორმაციის მიწოდებას. კერძოდ, საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: გარდაცვლილი ბატონ ბარატის ორმა ქალიშვილმა სასამართლოში შეიტანა სარჩელი ადვოკატის – ბატონი ჯონსის წინააღმდეგ, იმ საფუძველით, რომ მან არ შეასრულა მამკვიდრებლის მითითებები ანდერძის შედგენისას. ანდერძის შედგენამდე მამკვიდრებელსა და მის ქალიშვილებს მოუვიდათ კონფლიქტი, რის გამოც ბატონმა ბარატმა ადვოკატს სთხოვა, რომ ანდერძში აღარ ყოფილიყო მოხსენიებული მისი არც ერთი ქალიშვილი. თუმცა მამკვიდრებლის გარდაცვალებამდე, ისინი შერიგდნენ, რის გამოც მამკვიდრებელმა ადვოკატს ხელახლა სთხოვა განეახლებინა ანდერძის შინაარსი იმგვარად, რომ მისი ქალიშვილებისთვის მემკვიდრეობით 9 000 ფუნტი სტერლინგის დატოვება ყოფილიყო შესაძლებელი. მიუხედავად მამკვიდრებლის უკანასკნელი თხოვნისა, ადვოკატმა არ შეასრულა მისი ეს თხოვნა გაურკვეველი მიზეზების გამო. მამკვიდრებლის გარდაცვალების შემდეგ ანდერძი ვეღარ შეიცვლებოდა, თუმცა საკითხავი იყო ჰქონდათ თუ არა უფლება მემკვიდრეებს ადვოკატის წინააღმდეგ შეეტანათ სარჩელი სასამართლოში და მოეთხოვათ ზემოთ ხსენებული თანხის მისგან ანაზღაურება, რადგანაც მამკვიდრებლის უკანასკნელი ნების ანდერძში გაუთვალისწინებლობა მისი ბრალით მოხდა. სასამართლომ დაადგინა, რომ მემკვიდრეებს ჰქონდათ აღნიშნული მოთხოვნის უფლება ადვოკატის მიმართ. კერძოდ, იმის გათვალისწინებით, რომ ადვოკატები შეიძლება გაექცნენ პასუხისმგებლობას საქმის ჯეროვნად შეუსრულებლობის გამო, სასამართლომ დაადგინა განსაკუთრებული ურთიერთობის არსებობა ადვოკატსა და მემკვიდრეებს შორის, რის გამოც ბატონი ჯონსი ნაგულისხმევი პასუხისმგებლობის მატარებელი იყო მათ წინაშე. ეს პასუხისმგებლობა არსებობდა მიუხედავად მხარეთა შორის ყოველგვარი ხელშეკრულების და ასევე ფიდუციური ურთიერთობების არარსებობისა.

ასევე მნიშვნელოვანი წვლილი, რომელიც შეტანილი იქნა ე.წ. „ნაგულისხმევი პასუხისმგებლობის“ სტანდარტის განვითარებაში, იყო 1994 წლის საქმე – *Spring vs. Guardian Assurance plc*.⁸⁶ აღნიშნული საქმე შეეხებოდა

სარეკომენდაციო წერილის მომზადებას შრომით ურთიერთობაში. სარეკომენდაციო წერილი არის დოკუმენტი, რომლითაც მისი შემდგენი აფასებს პოტენციური დასაქმებულის პროფესიულ თვისებებს, უნარებს, მისთვის კონკრეტულ პოზიციაზე რეკომენდაციის გაწევის მიზნით, რომ მან შეასრულოს კონკრეტული სამუშაო დავალებები ან ფუნქცია. ზემოთ ხსენებული საქმით კი განისაზღვრა ვალდებულება, რომლის მიხედვითაც სარეკომენდაციო წერილი უნდა მომზადდეს ზუსტ ინფორმაციაზე დაყრდნობით. საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: მოსარჩელე დასაქმდა სადაზღვევო კომპანიაში უძრავი ქონებისა და სადაზღვევო აგენტად. ასევე, მოსარჩელეს კომპანიისგან მიენიჭა წარმომადგენლობის უფლებამოსილება, რაც გულისხმობდა დამსაქმებლის სადაზღვევო პოლისების გაყიდვისა და შესაბამის საკითხებზე კონსულტაციის გაწევის უფლებებს. აღნიშნულის შემდეგ შეიცვალა კომპანიის დირექტორატი და დაინიშნა ახალი აღმასრულებელი დირექტორი. ახალ დირექტორსა და მოსარჩელეს შორის არ ჩამოყალიბდა ნორმალური საქმიანი ურთიერთობა, რის გამოც ეს უკანასკნელი გათავისუფლებულ იქნა სამსახურიდან ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე. გათავისუფლებულმა აგენტმა გადაწყვიტა ცალკე დაეწყო დამოუკიდებელი სადაზღვევო ბიზნესი, რის გამოც მან მიმართა სიცოცხლის დაზღვევის შოტლანდიურ საზოგადოებას იმისთვის, რომ ის დაენიშნათ მათი წევრი კომპანიის წარმომადგენლად. აღნიშნული ურთიერთობა რეგულირდებოდა სპეციალური წესებით, რომელიც მიღებული იყო ორგანიზაციის მიერ სახელწოდებით – *The Life Assurance and Unit Trust Regulatory Organisation* (შემოკლებით – *LAUTRO*). აღნიშნული წესების თანახმად აუცილებელი იყო, რომ ზემოთ ხსენებული საზოგადოების წევრ კომპანიებს მიეღოთ ყველა გონივრული ზომა იმის დასადგენად ფლობდა თუ არა პოტენციური დასაქმებული (აგენტის პოზიციაზე) საჭირო პროფესიულ და პიროვნულ თვისებებს, შესაბამის უნარებს და კომპეტენციას. აღნიშნული შეფასებითი ინფორმაციის მიღება დასაშვები იყო სარეკომენდაციო წერილების მეშვეობით, რომლითაც შეიძლებოდა აღწერილიყო ყოფილი დასაქმებული როგორც პიროვნული თვისებები, ასევე ის გამოცდილება რაც მან წინა სამსახურში მიიღო. აღნიშნულ ნორმაზე დაყრდნობით, ზემოთ ხსენებულმა ამ საზოგადოებამ გამოითხოვა შესაბამისი ინფორმაცია პოტენციური დასაქმებული ყოფილი სამსახურიდან, რომლის დირექტორატმაც მოსარჩელე სარეკომენდაციო წერილის მეშვეობით არადაამაკმაყოფილებლად დაახასიათა არა მხოლოდ საზოგადოებისთვის, არამედ ასევე სხვა 2 კომპანიისთვისაც, რომლებიც მოსარჩელეს განიხილავდნენ აგენტის პოზიციაზე დასანიშნ კანდიდატად. ამ საფუძველით მოსარჩელემ სასამართლოში შეიტანა სარჩელი ყოფილი დამსაქმებელი, სადაზღვევო კომპანიის წინააღმდეგ, რომლითაც იგი ასაბუთებდა, რომ ეს შემთხვევა უნდა გათანაბრებულიყო არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებასთან და შესაბამისად კომპანია პასუხისმგებელი იყო დელიქტური წესით ანაზღაურე-

⁸⁵ *White vs. Jones* [1995] UKHL 5.

⁸⁶ *Spring vs. Guardian Assurance plc* [1994] UKHL 7.

ბინა მისთვის სუფთა ქონებრივი ზიანი, რაც გამოწვეული იყო შემოსავლის დაკარგვით. ლორდთა პალატამ ხმათა უმრავლესობით დაადგინა, რომ სადაზღვევო კომპანიას, როგორც მოსარჩელის დამსაქმებელს (თუნდაც ყოფილს), ამ უკანასკნელის წინაშე ეკისრებოდა გულისხმიერი ქცევის ვალდებულება, რაც გათვალისწინებული იყო დელიქტური სამართლით და პირველად იყო განსაზღვრული საქმეში – *Hedley Byrne & Co Ltd v Heller & Partners Ltd*. იმის გათვალისწინებით, რომ მხარეთა შორის არსებობდა შრომითი ურთიერთობა, გულისხმიერი ქცევის ვალდებულება მიიჩნეოდა შრომითი ხელშეკრულების ნაგულისხმევ პირობად. უპირველეს ყოვლისა, სასამართლომ გამორიცხა დამსაქმებლის მხრიდან მოცუება დასაქმებულისთვის ზიანის მიყენების მიზნით. ლორდთა პალატამ დაადგინა, რომ უარყოფითი რეკომენდაციის გაგზავნა მომავალი დამსაქმებლის მიმართ, თუ ის შეიცავდა არაზუსტ ინფორმაციას, მიიჩნევა გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების დარღვევად დელიქტური სამართლის გაგებით და გაუფრთხილებლობის საფუძველით. ლორდ ვულფი დაეთანხმა აღნიშნულ მოსაზრებას, რომ მოცემულ დავაში საქმე გვეყენა არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდების შედეგად დამდგარ სუფთა ქონებრივი ზიანთან, თუმცა ასევე აღნიშნა, რომ სარჩელი მაინც ვერ იქნებოდა დაკმაყოფილებული, რადგანაც საქმეში არ დგინდებოდა წინასწარგანჭვრეტადობისა და მხარეთა შორის განსაკუთრებული სიახლოვის ელემენტები (ე.წ. სპეციალური ურთიერთობის), რაც უპირველესად განისაზღვრა საქმეში – *Caparo Industries plc v Dickman*. იმის გათვალისწინებით, რომ დეფამაციის შესახებ ნორმები ითვალისწინებდნენ განზრახვის არსებობას შესაბამისი პასუხისმგებლობის დასადგომად, აუცილებელი იყო ცალკე განვითარებულიყო მსჯელობა გაუფრთხილებლობით არაზუსტი ინფორმაციის მიწოდებასთან დაკავშირებით და შესაბამისად დამდგარი ზიანის ანაზღაურების თვალსაზრისით, რაც აღნიშნულ საქმეში ხმათა უმრავლესობის შედეგად განხორციელდა. აღნიშნულ კატეგორიის საქმეებთან დაკავშირებით ინგლისურმა სამართალმა ასევე განავითარა ვრცელი პრაქტიკა. მაგალითად, საქმეში *Bartholomew vs. London Borough Of Hackney & Anor*, სასამართლომ დაადგინა, რომ იმ შემთხვევაშიც, როდესაც სარეკომენდაციო წერილის ცალკეული ფაქტობრივი კომპონენტები ნამდვილია, მან არ უნდა შექმნას უსამართლო ან მცდარი ზოგადი წარმოდგენა.⁸⁷ აღნიშნულის საწინააღმდეგოდ საქმეში *Cox v Sun Alliance Life Ltd*, სასამართლომ დაადგინა, რომ მართალია სარეკომენდაციო წერილი უნდა იყოს ზუსტი და სამართლიანი, თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ დამსაქმებელმა მასში უნდა მიუთითოს ყველა არსებით ფაქტზე დასაქმებულთან დაკავშირებით.⁸⁸ ეს გარემოებაც არ არის მიჩნეული გადამწყვეტ ფაქტორად შესაბამისი პასუხისმგებლობის განსაზღვრის მიზნით და გამო-

თქმულია მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც, თუ სარეკომენდაციო წერილში მოცემული ინფორმაცია არ არის სრული და სწორედ ამ ნაკლოვანების გამო შედის შეცდომაში ადრესატი, მაშინ დამსაქმებლის წინააღმდეგ დასაშვებია სარჩელის შეტანა დასაქმებულის მხრიდან, გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების დარღვევის საფუძველით.⁸⁹ სხვა საქმეში *TSB Bank Plc vs. Harris*, სარეკომენდაციო წერილის მომზადებისას გონივრულად არ იქნა მიჩნეული დეტალური ინფორმაციის წარდგენა დასაქმებულის წინააღმდეგ არსებული პრეტენზიების შესახებ, თუ დასაქმებულმა არ იცოდა აღნიშნულის თაობაზე.⁹⁰ ასევე საქმეში *Jackson vs. Liverpool City Council*, სააპელაციო სასამართლომ დაადგინა შემდეგი: იმ შემთხვევაში თუ დასაქმებული ტოვებს სამსახურს მის წინააღმდეგ მიმართული გამოკვლევის პროცესში (აღნიშნული პროცესის დასრულებამდე) ან დასაქმებულთან დაკავშირებით ცნობილი გახდა ისეთი გარემოებები, რომელიც არ იყო გამოკვლეული და მხოლოდ მისი წასვლის შემდეგ გამოვლინდა, დამსაქმებელს აქვს უფლება შესაბამისი პერიოდის განმავლობაში კონფიდენციალურად შეინახოს გამოკვლევის პროცესში ან დასაქმებულის წასვლის შემდგომ გამოვლენილი ინფორმაცია, თუმცა აღნიშნული უნდა გააკეთოს გონივრული და სამართლიანი გზით, იმის გათვალისწინებით, რომ ასეთი ინფორმაციის გამჟღავნებამ შეიძლება ახალი დამსაქმებლის შეცდომაში შეყვანა გამოიწვიოს.⁹¹

უშუალოდ ინგლისურ სამართალთან მიმართებით ასევე აღსანიშნავია მსგავსი იურისდიქციის მოწესრიგება არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებასთან დაკავშირებით. კერძოდ, კანადაში, 1993 წელს უზენაესმა სასამართლომ საქმეში – *Queen vs. Cognos* დაადგინა ხუთსაფეხუროვანი ტესტი, რომელიც გამოყენებულ უნდა იქნეს ზემოთ ხსენებულ შემთხვევებში.⁹² აღნიშნული ტესტის საფეხურები გამოიყურება შემდეგნაირად: 1. ინფორმაციის გამცემსა და მიმღებს შორის უნდა არსებობდეს სპეციალური ურთიერთობა ე.წ. განსაკუთრებით ახლო ურთიერთობა, რომლის საფუძველზე გულისხმიერი ქცევის ვალდებულების არსებობის დასაბუთება იქნება შესაძლებელი; 2. მიწოდებული ინფორმაცია უნდა იყოს მცდარი, არაზუსტი ან შეცდომაში შემყვანი; 3. ინფორმაციის მიმწოდებელმა მისი მიწოდებისას გაუფრთხილებლად უნდა იმოქმედოს; 4. ინფორმაციის მიმღებს უნდა ჩამოუყალიბდეს გონივრული ნდობა მიწოდებული ინფორმაციის მიმართ და მიიღოს შესაბამისი გადაწყვეტილება ან განახორციელოს შესაბამისი ქმედება; 5. აღნიშნული გადაწყვეტილების მიღება ან ქმედების განხორციელება უნდა იყოს საზიანო ინფორმაციის მიმღებისთვის,

⁸⁷ *Bartholomew vs. London Borough of Hackney*, 1999, IRLR 246.

⁸⁸ *Cox vs. Sun Alliance Life Ltd*, [2001] EWCA Civ 649.

⁸⁹ *I. Smith, A. Baker*, *Smith and Wood's Employment Law*, Oxford, 2015, 163.

⁹⁰ *SB Bank plc vs. Harris* [2000] IRLR 157.

⁹¹ *Jackson vs. Liverpool City Council* [2011] EWCA Civ 1068.

⁹² <www.scc-csc.lexum.com> *Queen vs. Cognos*, [03.01.2020]

იმის გათვალისწინებით, რომ მას უნდა მიადგეს სუფთა ქონებრივი ზიანი. სხვა საქმეში – *Young vs Bella*, კანადის უზენაესმა სასამართლომ განმარტა შემდეგი: „არ არსებობს არანაირი დასაბუთება იმის სასარგებლოდ თუ რატომ არ უნდა დაკმაყოფილდეს სარჩელი გაუფრთხილებელი მოქმედებით არასწორი ინფორმაციის მიწოდებასთან დაკავშირებით იმ შემთხვევაში როცა: 1. მხარეთა შორის დადგენილია განსაკუთრებით ახლო ურთიერთობა და დამდგარი შედეგი იყო წინასწარგანჭვრეტადი; 2. ზიანი მოიპოვებს არა მხოლოდ მოსარჩელის რეპუტაციის შელახვას, არამედ შემოსავლების დაკარგვასაც.“⁹³

აუცილებელია ერთმანეთისგან გაიმიჯნოს ორი კატეგორიის ინფორმაციის მიწოდება: 1. მოსაზრება და 2. მითითება განზრახვის შესახებ.

მოსაზრებების ან გამონათქვამების გაცემა, როგორც წესი არ მიიჩნევა არასწორი ინფორმაციის მიწოდებად, რადგანაც არ იქნებოდა გონივრული თუ პირად მოსაზრებებს ჩავთვლიდით ფაქტებად. აღნიშნულთან დაკავშირებით შეგვიძლია მოვიყვანოთ სასამართლო საქმე – *Bisset vs. Wilkinson*, რომელიც განხილულ იქნა ახალ ზელანდიაში 1927 წელს.⁹⁴ საქმის ფაქტობრივი გარემოებები იყო შემდეგი: ბატონმა უილკინსონმა და ბატონმა ბისსეტმა დადეს ნასყიდობის ხელშეკრულება, რომლის თანახმადაც უილკინსონმა ბისსეტს მიყიდა ორი სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მქონე მიწის ნაკვეთი 13 260 ფუნტ სტერლინგად. წინასახელშეკრულებო მოლაპარაკებისას გამყიდველმა მყიდველს უთხრა შემდეგი: „ექვსი ცხენისგან შედგარი ჯგუფისგან შესაძლებელია, რომ ფერმამ შეინახოს 2 000 ცხვარი.“ ორწლიანი წარუმატებელი მეურნეობის შემდეგ, მყიდველი დარწმუნდა იმაში, რომ მიწის ნაკვეთებს არ შეეძლოთ 2 000 ცხვრის შენახვა და მან შეიტანა სარჩელი სასამართლოში, რომლითაც მოითხოვა დადებული ხელშეკრულებიდან გასვლა. სასამართლომ დაადგინა და განმარტა, რომ გამყიდველის მიერ გაცემებული ფრაზა არ უნდა ჩაითვალოს ფაქტების შესახებ ინფორმაციის მიწოდებად, რადგანაც ორივე მხარემ კარგად იცოდა, რომ უილკინსონი არ იყო დაკავებული ცხვრების მოშენებით და შესაბამისად მისი ეს გამონათქვამი უნდა ჩათვლილიყო მხოლოდ შეფასებად, გარკვეულ გაანგარიშებად, რომელიც შეიძლებოდა არც გამართლებულიყო. გარდა ამისა სასამართლომ ასევე დაადგინა, რომ მყიდველის მხრიდან არ იქნა დამტკიცებული ის გარემოება, რომ მეურნეობის სათანადოდ გაძღოლის შემთხვევაში ფერმა ვერ შეძლებდა 2 000 ცხვრის შენახვას და შესაბამისად, სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. აღნიშნული საქმე არის მკაფიო ილუსტრაცია იმისა, რომ ერთმანეთისგან უნდა გაიმიჯნოს ფაქტი და მოსაზრება, რომელთაგან ამ უკანასკნელის მეორე მხარისათვის მიწოდება არ ითვლება არასწორი ინფორმაციის გადაცემად. თუმცა აღნიშნულის

საპირისპიროდ, როდესაც ინფორმაციის მიწოდებელს აქვს სპეციალური ცოდნა გარკვეული საკითხის თაობაზე და ისე აწვდის თავის მოსაზრებას, მაშინ აღნიშნული შეიძლება გათანაბრდეს არასწორი ფაქტების შესახებ ინფორმაციის მიწოდებასთან და დადგეს შესაბამისი პასუხისმგებლობა.

ზემოთ ხსენებული მე-2 ჯგუფი არის ე.წ. „მითითება განზრახვის შესახებ.“ მითითება განზრახვის შესახებ არ ითვლება არასწორი ინფორმაციის მიწოდებად, რადგანაც განზრახვის ან გარკვეული მიზნის მიღწევის შესახებ განცხადების გაცემა (მისი გაცემების მომენტისთვის) ვერ იქნება ვერც სინამდვილესთან შესაბამისი და ვერც მცდარი, რადგანაც ის ვერ კიდევ არ არის წარმოდგენილი დამდგარი, არსებული ფაქტის სახით. თუმცა ასევე აღსანიშნავია, რომ პასუხისმგებლობა შეიძლება დადგეს იმ შემთხვევაში, როდესაც განზრახვა არასოდეს არ არსებობდა, როგორც ეს იყო ზემოთ განხილულ საქმეში – *Edgington vs Fitzmaurice*.

დასკვნა

არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას დამდგარი სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების საკითხი ქართულ სამართალში დღეის მდგომარეობით არ არის გამოკვლეული, იმის გათვალისწინებით, რომ ჯერჯერობით არც ზოგადად სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების კონცეპტი არ არის დამუშავებული. შესაბამისად, ზემოთ განხილული მოთხოვნის სამართლებრივი წინაპირობების განსაზღვრას აქვს საორიენტაციო მნიშვნელობა შემდგომი კვლევებისთვის. აღსანიშნავია, რომ სამართლის განხილული სფერო ყველაზე მეტად მიესადაგება ლათინურ გამონათქვამს, რომლის თანახმადაც ფაქტები განაპირობებენ სამართალს. შესაბამისად, ამ სფეროს შემდგომი განვითარება დიდ წილად დამოკიდებულია ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში არსებულ საქმეებზე და ასევე მოსამართლეების მხრიდან წინამდებარე ნაშრომში განხილული კონცეპტის მართებულ გამოყენებაზე. თუმცა დღეის მდგომარეობით ამ მხრივ არასწორი განვითარება ჰპოვა სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების საკითხმა, რადგანაც იგი ქართული სასამართლო პრაქტიკით გაიგივებულია მიუღებელი შემოსავლის ცნებასთან.

ყოველივე ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე, შედარებით-სამართლებრივი მეთოდი ჯერჯერობით არის ის ერთადერთი გზა და საშუალება, რომელიც გამოსადეგია არასწორი ინფორმაციის გაუფრთხილებლობით მიწოდებისას დამდგარი სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურების საკითხში გასარკვევად და შესაბამისი დასკვნების გამოსატანად ქართული სამართლისთვის.

როგორც აღინიშნა, სუფთა ქონებრივი ზიანის ანაზღაურება თავისი არსით განეკუთვნება დელიქტური სამართლის მოწესრიგების სფეროს და სკ-ს 992-ე მუხლით არის გათვა-

⁹³ < www.scc-csc.lexum.com > Young vs Bella, [03.01.2020]

⁹⁴ Bisset vs. Wilkinson [1927] AC 177.

ლისწინებული. შესაბამისად, წინამდებარე ნაშრომით განხილული ყველა შემთხვევა უცხო ქვეყნების სასამართლო პრაქტიკიდან ან იურიდიული დოქტრინიდან, ექვემდებარება მსჯელობასა და შეფასებას სკ-ს 992-ე მუხლის საფუძველზე, მიუხედავად სამართლებრივ კონსტრუქციათა მრავალფეროვნებისა, რომელიც წინამდებარე ნაშრომშია განხილული. ლოგიკური იქნება, რომ ქართული დელიქტური

სამართალი, რომელიც ყველაზე მეტ მსგავსებას შევიცარულ სამართალთან ავლენს, სწორ ამ უკანასკნელი მართლწესრიგის მიმართულებით განვითარდეს, თუმცა ცხადია ზოგადად არ არსებობს რაიმე დამაბრკოლებელი გარემოება იმისთვის, რომ ქართველმა მოსამართლეებმა დაიწყონ ანგლო-ამერიკული ან გერმანული სამართლებრივი ფიქციებისა და მოდელების გამოყენება სუფთა ქონებრივ ზიანთან დაკავშირებული დავების გადაწყვეტის მიზნით.